

Nunatsinni Katersugaasiveeqqat

Katersugaasiviit 2004-mi
atugarisaat pillugit nalunaarusiaq

Allattoq Naja Illeris

Naja Illeris: Nunatsinni katersugaasiveeqqat. Katersugaasiviit 2004-mi atugarisaat pillugit nalunaarusiaq
Danish Polar Center Publications 14. København, Dansk Polarcenter 2005.

©Naja Illeris aamma Dansk Polarcenter
Naqinnera: Special-Trykkeriet Viborg a-s
Kalaallisut: Frederik Lyngé
Aaqqissuisoq: Kirsten Caning
Saavata assinga: Cille Krause

Nalunaarusiaq akeqanngilaq Dansk Polarcenterillu nittartagaanit
www.dpc.dk-mit imaluunniit Dansk Polarcenter, Strandgade 91, 1401 København K-mut saaffiginnikkut pissarsiarineqarsinnaalluni.

ISBN: 87-90369-79-3

Nalunaarusiaq Kalaallit Nunaata Ilisimatuutut Misiissugaaneranut Ataatsimiititaliamit tapiiffigineqarluni saqqummersinneqarpoq

Imarisai

Eqikkaaneq • 4

Aallarniut • 6

Siunertaq aamma sullinniakkat 6; tunuliaqutaq 6; ingerlatsineq aamma killilersuineq 6; qujanaq 7

Katersugaasiveeqqat tunuliaqutaat aamma killissarisaat • 8

Oqaluttuarisaaneq naatsumik – katersugaasiveqarnerup ineriartornera 8; katersugaasiveqarneq pillugu peqqussut 8; aaqqissuussaaneq 9

Nunatsinni katersugaasiveeqqat • 10

Avanersuaq 10; Upernavik 10; Uummannaq 11; Qeqertarsuaq 11; Ilulissat 12; Qasigiannuguit 13; Asiaat 14; Sisimiut 14; Maniitsoq 15; Paamiut 16; Narsaq 16; Qaqortoq 17; Nanortalik 18; Tasiilaq 19

Katersugaasiviit qanoq innerinik pisariaqartitsinerinillu tamakkiisumik nassuiaaneq • 21

Illuutit 21; sulisorisat aamma piginnaaneqarneq 21; katersugaatit 24; katersinerit 26; nalunaarsuineq 27; paasisitsiniaaneq 27; misissuinerit, ilisimatusarneq 30; najukkami suleqatigiineq 32; katersugaasiviit akunnerminni, nunap immikkoortuini aamma nuna tamakkerlugu, kiisalu NKA 33; katersugaasiviit aamma ilisimatusarfik 35; nunanut tamalaanut – Qallunaat Nunaat aamma nunat allat 36

Siunissami ilimanaatit aamma naggataarutaasumik oqaaseqaatit • 37

Kommunenik aaqqissuusseqqinnermut atatillugu katersugaasivinnut siunissami ilimanaatit 37; inuiaqatigiinni katersugaasiveeqqat 39; inassutigisat eqikkarneri 41

Eqikkaaneq

Naja Illeris: Nunatsinni katersugaasiveeqqat. Katersugaasiviit 2004-mi atugarisaat pillugit nalunaarussiaq – Danish Polar Center Publications 14. København, Dansk Polarcenter 2005.

Nalunaarut Kalaallit Nunaanni katersugaasiveeqqat 14-it Namminersornerullutik Oqartussanit akuerisaasut pillugit imaqarpoq, 2002-2004-p ingerlanerani katersugaasivinnik tikeraarnerit aammalu katersugaasiviit pisortaannik ataavartumik attaveqarnerit tunuliaqutaralugit allanneqarluni. Immikkoortumi pingaarnermi siullermi katersugaasiviit ataasiakkaat tamarmik sammisanik aalajangersimasuni arlalitsigut, ilaatigut sulisorisatigut, katersugaatitigut, paasissutissiinnikkut, misissuinertigut ineriartortitsinissamillu pilersaartitigut naatsumik misissorneqarput. Immikkoortup pingaarnerpullu katersugaasiviit inissisimanerisa qanoq inneri pisariaqartitsinerilu eqikkaavigalugillu oqaaseqaateqarfigai. Katersugaasivimmi suliaqarnermi nalunaarsuinerup toqqortaqarnerullu saniatigut misissuinernik, katersinerinik aamma paasissutissiinernik imaqartitsinissaq pingaartuutinneqarpoq, paasissutissiineq pitsaasoq soqutiginarlorlu misissuinernik/ilisimatusarnerinik tunngaveqartariaqarmat. Suliassanik tamakkuninnga suliaqarsinnaassagunik sulisorisanik ilinniarsimasunik katersugaasiviit asorsuaq pisariaqartitsipput. Najugaqarfimmi atasuteqarneq najukkamilu suleqatigiinneq katersugaasiveeqqanut aalajangiisuvoq. Aammattaarli ingerlatsiveeqqanut tamakkununnga avammut sammisumik suleqateqarneq pisariaqartinneqartuvoq.

Inassutigisat pingaarnertit tassaapput:

- Sapinngisamik katersugaasivimmi pisortanik katersugaasivimmi sammisanik tunuliaqutaqartunik atorfinitsitsisoqassasoq
- katersugaasivimmi sammisalinnik sulisussarsiortoqassasoq, ilaatigut ilisimatusarfimmit
- Katersugaasiviit pisortaat sulisorisallu allat ingerlaqqiffiusumik ilinniagaqarnissamut pik-

korissarnernullu pitsaanagerusunik periarfissinneqassasut;

- Katersugaasiviit pisortaat assistentillu piffisami tamakkiisumi sulisussanngorlugit atorfinitsinneqassasut;
- Katersugaasiveeqqani misissuinernut ilisimatusernullu pitsaanagerusunik killissarisanik pilersitsisoqassasoq, ilaatigut suliarisanut aningaasaliinnikkut aammalu sulisorisap akileneqarnissaanut aningaasaliinnikkut;
- Katersugaasiviit akornanni suleqatigiinneq nukittorsarneqassasoq, ilaatigut angalanernut aningaasaliinnikkut, Nunatsinni Katersugaasiveeqqat Kattuffiannut tapiissuteqarnikkut aammalu Katersugaasiveqarnermut Ataatsimiititaliap nukittorsarneratigut;
- Katersugaasivinnut siunnersortimik aalajangersimasumik atorfinitsitsisoqarneratigut, ilaatigut sammisanik ataqatigiissitsinnaasumik, pikkorissarnernik aqqissuussinnaasumik aammalu ilinniagaqarfiusunut, soorlu ilisimatusarfimmut aamma ilinniarsissuarmut attaveqarfittut sulisinnaasumik.

Kommuneqarfiit aqqissuunneqaaqqinnissaannut takkuttussamut atatillugu katersugaasiveeqqanut siunissami ilimanaatit oqallisiginerannik nalunaarut naggaserneqarpoq. Ilusaasinnaasut marluk saqqummiunneqarput. Siulleq katersugaasiviit pioreersut akornanni annertusisamik aammalu malittarisassalittut aqqissuussamik nunat immikkoortuini suleqatigiinnertut siunnersuutaavoq, tassani katersugaasiviit anginerusut mikinerusunut sammisatigut isumannaarsaasutut siunnersuisuusutullu atuutissallutik. Tamatuma saniatigut nunap immikkoortuisa ataasiakkaat iluini sammisatigut sulineq ataqatigiissarneqassaaq. Ilutsip aappaa katersugaasiveqarnermut sukumii-nerusumik allannguutunik nassataqartitsivoq, tassani nunap immikkoortuini kommuneni ataasiakkaani katersugaasivimmut ataatsimut allaffissorneq sammisanillu ilinniarsimasutut sulisut katersorneqarnissaat siunnersuutigineqarlutik. Kater-

sugaasiviit sinneri najukkami innuttaasut at-
veqarfigisassaannik najugarisami paarsisulersor-
neqassapput. Ilutsit tamarmik katersugaasivimmi
sammsatigut suliaqarnermik nukittorsaaneq
anguniagaraat, ingammillu ilutsit aappaat sammi-
satigut avatangiisinik pilersitsinikkut misissuiner-

nut ilisimatusarnernullu pitsaanerusunik killis-
saqalersitsissaaq.

Naja Illeris
Ilisimatusarfik, Postbox 279
3900 Nuuk

Aallarniut

Siunertaq aamma sullinniakkat

Nalunaarutip pingaernerutillugu siunertarisaa tassaavoq piffissami 2002-2005-imi nunatsinni katersugaasiveeqqat pillugit misissukkat katersornissaat ingerlateqqillugillu tunniunnissaat. Katersugaasiviit ataasiakkaat aammalu ataatsimoortilugit pillugit paasisutissat nalunaarummiittut Kalaallit Nunaanni katersugaasiveeqqat pillugit sulialinnut aammalu taakkunani sulisuusunut aammalu siunissami katersugaasiveeqqanut siunnersortaa sinnaalersumut iluaqutaanissaat neriuutigineqarput. Nalunaarutip ajornartorsiutit asigiinnngitsut uparuarpai, inassutinillu arlalinnik imaqarpoq. Uparuaassutit inassutaasullu katersugaasiveeqqat ineriartortinnerinik oqallinnernut tunngavittut siunissamilu sulinissamut atornerqarsinnaaneri neriuutigaaq.

Nalunaarummut sullinniakkat illuatungaani tassaapput Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Pisortaqarfik, Kalaallit Nunaanni Kommuneqarfiit Kattuffiat, KANUKOKA, kommunep kultureqarnermut allattoqarfii aamma kultureqarnermut ataatsimiititaliaat, illuatungaani Kalaallit Nunaanni katersugaasiviit aamma Katersugaasiveeqarnermut Ataatsimiititaliaq. Nalinginnaanerusumik nalunaarusiaq aamma Ilisimatusarfimmu, aammalu Kalaallit Nunaata Ilisimatuutut Misissugaaneranut Ataatsimiititalianut (KVUG), kiisalu Naalagaaffiup Katersugaasiviata Kalaallit Nunaat pillugu Ilisimatusarnermik Qitiusoqarfianut, SILA-mut, allanullu sammisamik soqutigisaqarsinnaasunut sammitinneqarpoq.

Tunuliaqutaq

2002-mit 2005 tikillugu KVUG-imi Ilisimatusarfimmi ulluinnarni suliffeqarlunga aallarniiffittut atorfimmi sulisuusimavunga. Atorfiup pingaernerutillugu suliasartarivai kalaallit kulturikkut kingornussaata nutaanerusuni aamma nunatsinni

katersugaasiveeqqani ajornartorsiutaasut. Atorfik aallarniiffittut atorfiit pingasut ilagaat, sinneri marluk nunalerinnermut sammisanut aammalu inuiaqatiinni aningaasaqarnermut tunngallutik.

Ilisimatusarfimmi nunatsinni katersugaasiveeqqat suliaat pillugit najoqqutassianik allattukkanik, ilinniartitsinikkut aammalu najoqqutassanik allanik aqquteqarnikkut ilinniartut paasisinneqarnissaat pingaartissimavara. Katersugaasiveeqqanik ilinniartut pillugit paasisutissinniarlugit ilinniartut katersugaasiveeqqanik ilisimasaat isumaallu pillugit apersuinikkut misissuineq ingerlassimavara. Kiisalu katersugaasiveeqqat pillugit allaaserisatigut allatigullu paasisitsiniaaniarsimavunga.

Suliarisat malittarinnitseqarsimavoq, tassaniillutik katersugaasiviup pisortaa, cand.mag. Rie Oldenburg aamma, 2004 tikillugu, pisortaq dr.phil. Birgitte Possing, siunnersiueqatigisatut siunnersuisutullu atuussimasut.

Ingerlatsineq aamma killilersuineq

Nalunaarusiamut matumunnga KVUG-imit allanilluunniit aalajangersakkanik piumasaqaateqartoqarsimanngilaq, taamaattumillu nammineq ilusaa imarisaalu aalajangersimavakka. Paasisutissanik katersinerit nunatsinni katersugaasiveeqqat akuerisaasut 14-it maaji 2002-mit aprili 2004-mut tikeraarnerisigut, kiisalu septembari 2004-p tungaanut katersugaasiveeqqat pisortaannik attaveqartuarnikkut pisimapput. Tamatumani saniatigut septembari 2003-mi Katersugaasiveeqqat pisortaa- sa Ataatsimiinneranni aamma septembari 2004-mi Katersugaasiviit pillugit Ataatsimeersuarnermi peqataasimavunga.

Immikkoortortap pingaernerutitap naannerup kingorna katersugaasiveeqqat ataasiakkaat inisisimanerisa qanoq inneri sammissavakka. Tamanna nunatsinni katersugaasiveeqqat pillugit nalunaarsuiffimmik tunngaveqarpoq, ilinniartunut allagaalluni, aammalu septembari 2004 tikillugu nutarsagaalluni. Katersugaasiveeqqat suleqatigalugit suliaavoq, sapinngisamillu peqqis-

saarutaasumik tatiginnittumillu nassuiaataavoq. Nalunaarusiamili tamatuminnga uanga naliliininik imaqartumik 'pisariaqartitat immikkut ittu' pillugit immikkoortortamik ilanngussaqaarpunga.

Nalunaarusiami immikkoortut pingaarnerit aappaanni katersugaasiveeqqat akimorlugit immikkoortortani assigiinngitsuni inissisimanerisa qanoq inneri pisariaqartitsinerilu eqikkaavigaakka. Immikkoortunut ataasiakkaanut oqaaseqaatit inassutillu atasut nammineq pigaakka. Nalunaarut sapinngisamik iluaqutaasussanngortinniarlugu oqaaseqaatinik isumaliutinillu kinguneqartusunik saqqummiussiniarsimavunga, takinerusumik isornartorsiunerimik ilisimatusarpalaartumik misissuinerimik tunniussaqaarniarnanga.

Siunissami ilimanaatit pillugit immikkoortumi naggataarutaasumi Katersugaasiveeqarnermut Ataatsimiititaliani siulittaasup Bo Albrechtsenip aamma KANUKOKA-mi seniorkonsulentip Karl Nielsenip isumassarsiaat imaqarneriorlugillu oqaluuseraakka, ilanngussarisaannullu matumuna qutsavigaakka.

Killilersuinerimi atuuppoq Namminersornerulutik Oqartussat akuerisaannik nunatsinni kater-

sugaasiveeqqanik 14-inik nalunaarutip sammisaqarnera. Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu (NKA) ilaanngilaq, aammalu nunatsinni katersugaasiveeqqat pingasut akuerineqanngitsut, Ittoqqortoormiini, Narsarsuarmi Kangerlussuarmilu ittu sammineqaratik. Kiisalu taamaallaat pingaarnerutillugu katersugaasiveeqqat aningaasarnermikkut atugaannik nalunaarusiaq sammisaqarpoq, asiunaveersaarinermik toqqortaqarnermillu sammisaqanngivilluni, taakku immikkut itumik sammineqartariaqarmata.

Qujanaq

Atorfimma nalaani najugaqarfinni katersugaasiveeqqani pisortat suleqatiginninnerat, ammanerat ikiuerusussusaallu pillugit qutsavigerusuppakka. Immikkut taaneqassaaq malittarinnittunut ilaasortaq, katersugaasiviup pisortaa Rie Oldenburg. Aammattaaq Nunatta Katersugaasiviani Allagaateqarfianilu sulisuusut qutsavigissavakka. Kiisalu Ilisimatusarfimmi KVUG-imilu pitsaasunik suliffigisanni pissutsit pillugit qujarusuppunga.

Katersugaasiveeqqat tunuliaqutaat aamma killissarisaat

Oqaluttuarisaaneq naatsumik – katersugaasiveqarnerup ineriartornera

Nunatsinni katersugaasiveeqqat amerlanerpaat 1980-ikkunni tunngavilerneqarput, taamaattorli katersugaasiveqarnek sulii ukioqqortuneruvoq.

1913-imiilli Kujataata Landsrådiata nunatsinni katersugaasiveqarnerup pisariaqartinnera oqaluu-seraa, ingammik qallunaat pigisarpassuarnik nunamit aallarussisarneri pissutigalugit. 1937-mi il-lukunik aalajangersimasunik eriaqsaqarneq pillu-gu malittarisassiaq akuerineqarpoq. Aatsaalli 1953-imi Nuummi katersugaasivik sukumiisumik sulissutigineqalerpoq. Katersugaasivik 1966-imi atoqqaartinneqarpoq, 1967-imi tapiiffigineqarsin-naasutut akuerisaalluni, nunallu immikkoortuani katersugaasivittut 1971-imi akuerineqarluni (Andreasen, Claus, 2000: *Katersugaasivik*. Katersugaasiveqarnek pillugu Ataatsimeersuarnermut oqallisissiaq, Ilulissat. Naqiterneqanngitsoq). 1979-imi Namminersornerullutik Oqartussanut ikaarsaariarnermi aammalu inatsisit peqqussutillu tamatumunnga pingaernerutillugu tunngasut akuerineqarnerisa kingorna katersugaasiveqarnek aamma eriaqinnissamik immikkoortortaq Naalagaaffianit Namminersornerullutik Oqartussanut 1981-imi tunniunneqarpoq. Tamanna ilutigalugu Nuummi katersugaasivik nunamut tamarmut naagalaaffigisap katersugaasiviatut atuuttunngortinneqarpoq. Taamanikkut illoqarfiit ilaanni katersugaasiveeqqat ilaat tunngavilerneqareersimapput, ukiunilu tullinnguuttuni, najugaqarfinni peqataaqataanerujussuarmit sulissutigineqarlutik sulii amerlanerit takkapput.

Nunatsinni katersugaasiveeraq siulleg 1951-imi Sysselrådiup atorunnaarsinnerata kingorna Upernaviup sysselrådiata ataatsimiittarfisimasaani tunngavilerneqarpoq. Taamaallitut katersugaasivittaartornerit ataatsimut imatut isikkoqarput:

195?: Upernavik (1991-imi akuerineqartoq)

1972 Qaqortoq (1981-imi akuerineqartoq)

1979 Ilulissat (1981-imi akuerineqartoq; 1970-ikkut aallartinnerannit aningaasanik katersis-oqarluni)

1982 Paamiut, Nanortalik (1983-imi akuerineqartoq)

1983 Qasigianniguit, Maniitsoq (1970-ikkut naaneranni tunngavilerneqartoq)

1985 Aasiaat, Sisimiut, Narsaq

1986 Qaanaaq (1987-imi akuerineqartoq)

1988 Uummannaq (1989-imi akuerineqartoq)

1990 Tasiilaq

1992 Qeqertarsuaq

Nunatsinni katersugaasiveeqqat, toqqorsiviit katersugaasiviillu immikkut sammisaqarfiusut soqutigisarisaasa siuarsarnissaannik suliaqarnis-saq siunertaralugu 1993-imi *Nunatsinni Katersugaasiveeqqat Kattuffiat/Sammenslutningen af lokal-museer i Grønland* (NUKAKA) pilersinneqarpoq.

Katersugaasiveqarnek pillugu peqqussut

Katersugaasiveqarnek inatsisitigut Katersugaasiveqarnek pillugu Inatsisartut peqqussutaat nr. 6, 30. oktober 1998-imeersumit malittarisassaqartinneqarpoq. Katersugaasiveqarnermi suliasat pillugit makku aalajangersaavigineqarput (§ 2):

»Nalunaarsuineq, katersuineq, toqqortarinnineq, paasiniaaneq paasisanillu ingerlatseqqittarneq aqutugalugit katersugaasiviit suliasaraat 1) Kalaallit Nunaata piorsarsimassutsikkut kingornusarsiaasa tammatsaalineqarnissaat sulissutigissallugu, 2) Kalaallit Nunaata piorsarsimassutsikkut pinngortitamullu tunngasutigut oqaluttuarisaanera paasiniassallugu, 3) katersugaatit tamanut takusassiarissallugit, aamma 4) katersugaatit ilisimatusarnermi atugassanngortissallugit, ilisimatusarnermilu paasisanit ilisimasat siammartissallugit.«

§ 12-imi allassimavoq: »Katersugaasiveqarner-

mut Ataatsimiititaliap akuersissuteqareernerati-
gut suliat § 2 imm. 1-mi erseqqinnerusumik taa-
neqartut nunap ilaani aalajangersimasumi sam-
misassanulluunniit aalajangersimasunut tunnga-
suni suliassat katersugaasiviup aalajangersimasup
suliarissagai Naalakkersuisut akuersissutigisin-
naavaat.«

§ 13-imi akuerineqarnissamut piunasaqaatit er-
seqqinnerusut allasimapput, tassungalu ilan-
ngullugit piginnittuunermut pissutsit aamma
akisussaassusermut: »Kalaallit Nunaata piorsarsi-
massutsikkut kingornussarsiaasa ilaat erseqqin-
nerusumik allaaserineqarsimasut katersugaasi-
viup akisussaaffigissavai, katersugaasiviilluunniit
suliassaattut taaneqarsimasut allat akisussaaffigis-
sallugit,« (imm. 2), malittarisassat pillugit, aamma
pitsaassuseq pillugu: »Katersugaasivik naamma-
ginartumik pitsaassuseqassaaq, katersugaasiviup
katersugaataasa illersorneqarsinnaasumik toq-
qortaritinneqarnissaannik qulakkeerisumik, ani-
ngaasatigullu tunngavissaqassalluni pitsaassutsip
ataavartinneqarnissaanut periarfissiisumik.«
(imm. 4) Katersugaasiviup pisortaa pillugu allas-
simavoq: »Katersugaasiviup pisortaa katersugaa-
sivimmi sulinerimik ilinniagaqarsimasuussaaq, ka-
tersugaasivimilluunniit siulersuinerimik inger-
latsinissamut allatigut piukkunnaateqartussaal-
luni.« (imm. 5)

Katersugaasiveqarnermut Ataatsimiititaliamut
Naalakkersuisunit pilersinneqartunut peqqus-
summi kapitali 4 tunngavoq. Ataatsimiititaliaq
NKA-mit sinniisuutitanit, katersugaasiveqqat
pisortaannit, katersugaasiveqqat siulersuisunit,
KANUKOKA-mit aamma Ilisimatusarfimmit
inuttaqartinneqarpoq. Suliassarai: »1) katersugaa-
sivinnut nuna tamakkerlugu suleqatigiiffiussal-
luni, 2) suliassani katersugaasiveqarnermut tun-
ngasuni Naalakkersuisut pisortallu oqartussat al-
lat siunnersuisuuffigissallugit, 3) katersugaasiviit

akuerineqarnissaat inassuteqaatigisassallugu«
tamakkulu saniatigut katersugaasiviit akueri-
neqarsimasut piunasaqaatinik eqqortitsiunnaarsi-
masut nalunaarutigisassallugit. (§ 21)

Aaqqissuussaaneq

Peqqussut malillugu katersugaasiveqqat akueri-
saasut kommunep pigisaattut aaqqissuussaapput,
sumiiffiminni immikkoortorta, tassalu pine-
qarluni kommuneqarfigisaq, tamarmik immikkut
akisussaaffigalugu. Ingerlatsinermut aningaasat,
aningaasarsiat, kiassarneq, imeqarneq, innaalla-
giaq, allaffigisaq il.il. kommunenit akilerneqartar-
put, tamatumunngali Namminersornerullutik
Oqartussanit naalagaaffimmit tapiissutit aqqu-
tigalugit tapiiffigineqartarlutik.

Katersugaasiviit kommuneni Meeqqanut aam-
ma Kultureqarnermut allattoqarfimmut, Kultu-
reqarnermut aamma Ilinniartitaanermut allat-
toqarfimmut assigisaannulluunniit atatinneqar-
tatuupput, taamaallaat Maniitsumi pinnani, tas-
sani katersugaasivik takornariaqarnermut allaffik
peqatigalugu Inuutissarsiornermut aamma Sulif-
feqarfeqarnermut allattoqarfiup ataaniilluni. Ka-
tersugaasiviit tamarmik siulersuisoqarput, taakku
malittarisassat erseqqinnerusumik aalajangersak-
kat najoqqutaralugit qinerneqartarlutik, siuler-
suisuni ilaasortat ilaat kommunalbestyrelsep ilaa-
sortaannit imaluunniit taakku akornannit qinigaa-
sarlutik imaluunniit taakku akornanneersuullutik,
allallu illoqarfimmi peqatigiiffeqarfinneersuune-
rusarlutik. Taamaattorli katersugaasivik ataaseq,
Aasianni, atuisut siulersuisuinik taaneqartumik
pilersitsiviusimavoq. Tamanna kommunemi
ingerlaatsit allannqortiterneranut atatillugu pisi-
mavoq.

Nunatsinni katersugaasiveeqqat

Allatut taasaqannginnermi misissuineq septembari 2004-mi qanoq inissisimanermik nassuiaavoq. Paasissutissanik piffissami maaji 2002-mit septembari 2004-mut katersanit tunngaveqarpoq.

Avanersuup Katersugaasivia – Thule Museum

Katersugaasivik illumi niuertarfitoqqami nunaqarfimmit Uummannameersumit, Qaanaamut nuunneqartumi 1986-imi ammarneqarpoq. Siu-sinnerusukkut katersugaasivimmi pisortatut atorfik piffissami tamakkiisumi, affarmi pingajorarterutaanilu sivirususeqartitaasimavoq; atorfigisamat tassunga aaqqissuussineq maannakkut atuuttoq (2003/04-meersoq) taamaallaat sap. akunneranut nal. akunnerinik qulinik sivirususeqartuuvoq. Aasakkut katersugaasivimmi parsisumik aamma sulisoqartarpoq. Katersugaasiviup pisortaa nutaaq januaari 2005-imi atorfinitsitaavoq.

Katersugaatit aamma saqqummersitsinerit: Saqqummersitaq atajuartoq nunap immikkoortuata kultureqarnikkut oqaluttuarisaaneramik siamasitumik oqaluttuatuvoq, tassalu oqaluttuarisaanerup siornatigullu itsarsuarnitsanik ulloq manna tikillugu saqqummersitsinerulluni. Ilaatigut asaanikkut nasaanik aammalu Thule-kulturimit nutaanermit nasaanik saqqummersitaqarpoq. 1900-ikkut aallartinnerannit assilisat katersat takusassaapput, aammalu Kap Yorkimi niuertoqarfimmik, Knud Rasmussenimik, Peter Freuchenimik taakkulu ilisimasassarsiorturneri pillugit saqqummersitaqarluni. Ullut nutaanerpaat ilaatigut najukkami sannatinik kusanartulianillu, kiisalu Avanersuarmit atisaannik takussutissartaqarput. Taakku saniatigut takusassaavoq ullorisap anaa. Oqaasertai qallunaatut tuluttullu allagaapput. Aammalu katersaatini pigineqarput assilisat katersat arlallit. Illu anginngilaq, saqqummersitanullu immikkut ittunut/ingerlaartitanut inisarsiniarneq pisariuinnaani ajornarluinnartutut oqaatigineqarsinnaavoq, taamaattumillu saqqum-

mersitat tamakku illoqarfimmi innuttaasunut illumi takusassiarineqartarput.

Allatut paasissutissiineq: Katersugaasivik Issittoq pillugu tamaanngaanniillu filminik atukkiussa-qartarpoq, aammattaarlu Issittoq pillugu atugaateqarfimmik suliaq ingerlanneqarluni. Immikkut ittunik pisoqartillugu katersugaasivimmi aaqqissuusaqartoqartarpoq, soorlu sannavimmik ammasumik suliaqarfiusumik kusanartulianik sanaartuiffimmik tunitsiviusumillu.

Immikkut pisariaqartitat: Katersugaasiviup pitsaanagerusumik aningaasaqarnissaq pisariaqartip-paa, ingammik sulisussaqaarnissamat atatillugu. Annertunerusumittaaq saqqummersitsivissamik pisariaqartitsisoqarpoq.

Upernaviup Katersugaasivia – Upernavik Museum

Katersugaasivik 1950-ikkut aallartinneranni piler-sinneqarpoq, taamaattorli 1989-imiilli arlaleriarluni matoqqasarsimalluni. 1991-imi tapiiffigineqarsinnaasutut akuerineqarpoq. Katersugaasiviup illut tallimat nunasiaataanerup nalaaneersut pigai – taakkununga ilaallutik oqaluffitoq, kingusinnerusukkut sysselrådip ataatsimiittarfigiligaa, niuertup illua pisiniarfitoqarlu – kiisalu atuarfik 1911-meersoq illulu ujaqqanik issumillu qarmalik sananeqaqqammersoq. Taamaammat inissaqarlularpoq, aamma saqqummersitanut immikkut ittunut ingerlaartitanullu. Sulisorisat tassaapput katersugaasiviup pisortaa (1999-imi atorfinitsisaq, eskimologiimi cand.mag.-iusoq) assistentilu ataa-seq.

Katersugaatit aamma saqqummersitsinerit: Katersugaatit ingammik tamaani piniarnermik piorsarsimassusermik takutitsisuupput, pigineqarlutik umiat, qamutit, qaannat il.il.; pinngortitamik piorsarsimassusermillu oqaluttuarisaaneramik saqqummersitsineq upernaami 2005-imeersoq piniagarisat inuillu akornanni ataqatigiissutsumik takutitsivoq, piniagassat assigiinngitsut amiinik katersarlaanik takutitsilluni, taakku angallaviinik,

piaqqisarfiinik, piniagaasarfiinik uumasullu atugaaneriniik paasissutissartaqartinneqartunik. Aammattaaq katersugaasivik assinik katersateqarpoq, eqqumiitsuliallu nutaanerit pigalugit, soorlu Aage Gitz-Johansenip suliaanik. Illoqarfiup oqaluffitoqaa Sysselrådip ataatsimiittarfiatut 1929-mit 1951-imut atugaaneratut ilusilerlugu iluarsanneqarsimavoq.

Allatut paasissutissiineq: Takornarniartitsinerit, ilaatigut umiarsuarmik angalaarlutik takornarianut, utoqqaat peqatigiiffiannik suleqateqarluni juullilernerani, Inuiattut ullorsiorfimmi imaluunniit sap. akunnerani piorsarsimassutsimik nalliuttorsiortitsinerimi aqqissuussinerit. Saqqummersitsinermut nutaamut atatillugu atuarfimmi ukioqatigiikkautaanut pingasunut ilinniartitsissusior-toqarsimavoq. Taakku katersugaasiviup nittartaqaaniit pissarsiarineqarsinnaapput. Katersugaasivimmuut refugiummi (eqqumiitsuliortut eqqissillutik suliaqarnissaannut najugassiaq) atavoq.

Misissuinerit, katersinerit, nalunaarsuineq: Sammisag ingerlanneqartoq maannakkut tassaavoq kommunemi kingusinnerusukkat assaanissamut piareersaatitut misissuineq. Misissuinerimi ipput allattukkanik najoqqutassanik katersineq, atuakanik misissuinerit, allakkatigut oqaloqatigiinnik-kullu apersuinerit, kiisalu NKA-mik suleqateqarluni misissugassanik alapernaarsuinerit. Misissuineq alla saqqummersitsinermut nutaamut aallarniutaasimavoq, tassalu piniakkat inuillu akornanni ataqatigiinnermik saqqummersitsineq, tassunga atatillugu ilisimasassanik saqqummersitanillu (amernik) katersisoqarsimalluni. Katersugaasiviup pigisai ukiuni kingulliunerusuni ataavartumik DMI-mi nalunaarsorneqarsimapput, nalunaarsuinerimillu ingerlatsivimmuut, REGON-imut (Registrering Onlinemut) ikaarsaariarnissaq pilersaarutaavoq.

Soqutigisat pingaarnerit, ineriartortitsinissamik pilersaarutit: Nunami sumiiffigisami piniartutut piorsarsimassuseq katersugaasivimmuut tunngavittut immikkoortortaavoq. Misissuinerit saniatigut katersugaasiviup pisortaata pingaartippaa katersugaasiviup illuutaasa pitsaasumik aserfallat-saaliornissaat, kiisalu katersugaatit toqqortaatillu tolersuutillugit pigineqarnissaat.

Uummannami Katersugaasivik – Uumannaq Museum

Katersugaasivik illoqarfiup napparsimmavitoqaani inissisimalluni 1988-imi atulerpoq. Tamaaniinnermi saniatigut illut mikinerit, kiassarneqanngitsut toqqorsivittut pigai, kiisalu illunik issunik ujaqqanillu sanaanik arlalinnik peqarluni. Piffissap aalajangersimasumik inuttaqarsimanninnerup kingorna 2005-imi ukiakkut katersugaasiviup pisortaani, siornatigutut piffissap affaani atorfeqartussamik atorfinitsitsinissaq pilersaarutiginearpoq.

Katersugaatit aamma saqqummersitsinerit: Saqqummersitsinerit assigiinngitsunik takutitaqartuupput, ilaatigut taallior tup ajoqillu Edvard Krusep inaa eqqaassutissaq, Alfred Wegenerip ilisimasassarsiorneri, Ukkusissat avannaannit aallartittut, ujarassiorfiit Maarmorilik aamma Inngili Qernertoq, piniarneq pillugu assigiinngitsut (umiaq, qaannat aamma sakkut), arfanniarniq, nunasiaataanerup nalaa aamma atisat, kiisalu Qilakitsumi timit paniinnarnikut (atisaasa assilineri, assiliarsuarnik saqqummersitsinerit). Illut marluk issunik ujaqqanillu qarmallit, 1980-ikkut tungaannut najugarineqarsimasut, aasakkut ammatinneqartartuugajupput. Saqqummersitat ilaat kalaallisut, tuluttut aamma franskisut oqaasertalersugaapput. Illu anginngilaq ulikkaavinneqarsimallunilu, taamaattumillu saqqummersitsinerit ingerlaartitat atuarfimmi takusassiarineqartarput.

Allatut paasissutissiineq: Takornarniartitsinerit, inuiattut ullorsiorfimmi aamma illoqarfiup piorsarsimassusermik nalliuttorsiortitsinerani aqqissuussat.

Immikkut pisariaqartit: Saqqummersitat aalajangersimasut nutarsarnissaannut unammillerfissaq pinngoriartortuuvuq. Saqqummersitsinernut immikkut ittunut tunngatillugu inissaaleqineq ajornartorsiutaavoq. Aningaasatigut pissutsit pitsaanerit, taakkununga pitsaanusumik sulissusaqartitsinermut atatillugu, assorsuaq pisariaqartinneqartuupput.

Qeqertarsuup Katersugaasivia – Qeqertarsuaq Museum

Katersugaasivik 1992-imi ammarneqarpoq. Nunap naalagaata illugisimasaani, kingusinnerusuk-

kullu landsfogedip aamma nakorsap illuani kater-sugaasivik inissisimavoq. Katersugaasivik am-marmissaminut nutarsarneqarpoq, saqqummersit-anullu inigissaangaatsiarluni. Katersugaasivik 2005-imi suli illumik ataatsimik tunineqarpoq. Katersugaasiviup pisortaa (aggusti 2004-mi atorfi-nittoq, meeqqat atuarfianni ilinniartitsisutut ilin-niarsimasoq) piffissap affaanut atorfinitsinneqar-poq.

Katersugaatit aamma saqqummersitsinerit: Kater-sugaatit assignngisitaqaat, ilaatigut Jakob Dani-elsenip imilertarissamik qalipagaasa sananeqaq-qarneri tamakkunanngalu assilisat, qiperukkat katersat kusanarluinnartut, nunagisami assaaner-nit arlalinnit nassaat, atisaliat atisarisartakkallu, piniarnermi sakkut, nappajap aamma pequsiortup sannavia, Philip Rosendahlip assuutitut unifor-mia, Naasorsiooqarfimmit uuttortaanermut sak-kuutit aamma assiliarsuartigut saqqummersitat, kiisalu arferit pillugit saqqummersitsineq nutaaq. Saqqummersitanut nassuiaatitalimmik quppersa-galiortoqarsimavoq.

Allatut paasissutissiineq: Aaqqissuussinernik am-maanertaqartillugit saqqummersitsinerit immik-kut ittut ingerlaartitallu ammarneqartarput, soor-lu aaqqissuussanut immikkut ittunut assignin-gitsunut inuiattut ullorsiorfik nalliussineqartar-luni. Atuarfimmi klassit paasisitsiniaanermut im-mikkut saaffiginniffiusarput, soqutiginnittulli tamarmik takornarniartinneqartarput.

Misissuinerit, katersinerit, nalunaarsuineq: Kater-sugaasiviup pisortaata Qeqertarsuarmi DMI-qar-neq pillugu saqqummersitsinissaq sulissutigaa, soorluttaa Naasorsiooqarfiup ukiunik 100-liinis-saa nutaamik saqqummersitsinikkut malunnartin-niarneqarluni. 2004-mi illoqarfiup illutoqai kusa-nartut assiliortorlugit nalunaarsorneqarnerat su-liarineqarpoq. Nalunaarsuinerup REGON aqqu-tigalugu aallartisarnissaanik pilersaaruteqartoqar-poq.

Soqutigisat pingaarnertit, ineriartortitsinissamik pi-lersaarutit: Arfanniat nalaat immikkut ittumik soqutigineqarpoq – katersugaasiviup Islandimiut arfanniarnermut katersugaasiviannik suleqateqar-neq aallartissimavaa – aammattaarlu Nunatta Avannaani illoqarfittut pingaarnertut nalingisima-saa, kiisalu Jakob Danielsenip inuunera suliaalu pillugit soqutigisarisat illutik. Atuakkiortup Otto Sandgreenip illuata eqqaassutissatut assignisaatul-luunniit pilersinniarlugu pigisanik atuakkanillu

katersinissamut pilersaaruteqartoqarpoq. Illu qa-nittukkut pigiligaq katersugaasivittut kiassagaan-ngitsutut iluarsaanneqassaaq, tassaniissallutik an-gallatit qajarlu.

Immikkut pisariaqartitat: Katersugaasivimmut pitsaanerusumik inuttaqartitsinissamik pisa-riaqartitsisoqarpoq.

Ilulissani Katersugaasivik – Ilulissat Museum

1970-ikkulli aallartinneranni pigisanik, assinik il.il. katersineq aallartissimavoq, katersugaasivillu 1979-imi atoqqaarfissiorinneqarpoq. Katersugaa-siviup illutaa pingaarneq tassaavoq Knud Ras-mussenip inunngorfigisimasaa, qangaammat Nu-natta Avannaani Ilinniartissuurtut (Seminariatut) kingusinnerusukkullu palasip illuatut atugari-neqarsimasoq. Katersugaasiviup illut marluk kias-sarneqanngitsut illoqarfiup iluaniittut, kiisalu illu issunik ujaqqanillu qarmalik pigivai. Taamaalillu-ni inissaqangaatsiarpoq, katersanulli amerlangaat-siartunut naammanngitsumik. Sulisuusut tassaap-put katersugaasiviup pisortaa (2001-imi atorfini-toq, etnografiimi mag.scient.-itut ilinniagalik), ka-tersugaasivimmi assistenti ataaseq aamma allaf-fimmi assistenti ataaseq, kiisalu katersugaasivim-mi paarsisut.

Katersugaatit aamma saqqummersitsinerit: Saq-qummersitat ilaatigut Knud Rasmussenimik, inuuneranik ilisimasassarsiorneranillu, Jørgen Brønlundimik, piniarnermik, atisanik il.il. imaqar-put. Saqqummersitat allanngortiterneqarput. Ka-laallisut qallunaatullu oqaasertaqarput. Nammin-eq suliarisanik akuttunngitsunik immikkut ittunik saqqummersitsisoqartarpoq; taaneqarsinnaapput avanersuarmit titartagaqqaavinik katersugaasi-viup saqqummersitsinera, tassungalu atatillugu atuakkamik saqqummersitsineq, aammalu Kalaal-it Nunaata itsarsuaq oqaluttuarisaaneranit nu-naqarfinni atuarfiit tikillugit ingerlaartitamik saqqummersitsineq.

Allatut paasissutissiineq: Takornarniartitsinerit, inuiattut ullorsiorfimmi sammisaqartitsinerit, ul-lut kultureqartitsinerit, unnuit kultureqartitsinerit juullilerneranilu. Katersugaasivik najukkami avii-seeqqami aalajangersimasumik qupperneqarpoq, najugaqarfimmi radiukkut tv-kkullu aallakaati-taqartarluni. Kommunemi nunaqarfinni saqqum-

mersitsisarneq atuarfiit nunaqarfinnilu aqutsisut suleqatiginerisigut annertusarneqarpoq.

Misissuinerit, katersinerit, nalunaarsuineq: Katersugaasivik peqataaqataalluni katersinermik ilaaniartuuvoq misissuinerit atatillugu. 2002-mi katersugaasiviup Niuertorutsip Oqaatsuni illugisimasaanit (1950-90) pappialaatitoqqat pissarsiarai. Nunaqarfinni katersugaasiviup atuartut sumiiffiit aqqinik pissarsiortillugit aallartisarpai, tamanna nunaqarfinni aqutsisut utoqqaallu peqatigiiffii suleqatigalugit ingerlanneqarluni. Katersugaasivik Ilimanami illup eqqissisimatinnissaanik, eriagineqarnissaanik iluarsaanneqarnissaanillu suliniuteqarpoq. Katersugaasiviup NKA aamma SILA suleqatigalugit 2003-mi Sermermiuni illutoqqat toqqavianik assaaneq aallartippaa, tamatumalu 2005-imi ingerlateqqinnissaa pilersaarutaavoq. Sumiiffimmi illutoqqat toqqavii tamarmik qaamma-taasakkut uuttortaneq aqutugalugu nunap assinganut inissitsiterneqarput, tamaanilu allagartanik paasissutissiivinnik inissiisoqarsimavoq. Tamakku saniatigut maannakkut katersugaasiviup saqqummersitassanut takkuttussanut atasunik misissuinerit suliarai, ilaatigut illoqarfiup oqaluttuassartaa nutaanerusoq, Knud Rasmussenip inuunera Kalaallit Nunaannullu pingaaruteqassusia, aammalu kalaallit qimmiata piorsarsimassutsikkut oqaluttuassartaa. Kiisalu katersugaasiviup toqqortaait aqqissuullugit aallartissimavai, qara-saasiakkullu nalunaarsuisarfimmut nutaamut, REGON-imut ikaarsaariartuaarluni.

Soqutigisat pingaarnerit, ineriartortitsinissamik pilersaarutit: Nunap immikkoortuani piorsarsimassutsikkut pinngortitallu oqaluttuassartaani soqutigisat ippat. Saqqummersitsinikkut paasisitsiniaaneq pingaartinneqartupilussuummat maannakkut suliat saqqummersitanut tunnganerpaapput. Tamatuma saniatigut suleqataasut sammisamikkut piginnaanngorsarnissaat pikkorissartitsisarnertigut il.il. pingaartinneqarlutik assut iliuuseqarfigneqarput. Katersugaasivik 2005-imi maajimi pinngortitamik ilitersuisartumik sulisortarpoq, taassumalu inuit pinngortitallu akornanni ataqatigiissusermik paasisitsiniaaneq suliarissavaa.

Qasigiannugit Katersugaasiviat – Qasigiannugit Museum

Katersugaasivik 1983-imi suliffiulerpoq illuni pingasuni najugaqarluni: Poul Egedep illutoqaa – Kalaallit Nunaanni illuni qisuusuni pisoqaanersaq 1734-meersoq – niuertup illutoqaa illulu nutaanerusoq. Aammattaaq illu issunik ujaqqanillu qarmalik sananeqaqqammersoq pigineqarpoq. Taamaalluni inissaqangaatsiarpoq. Siusinnerusuk-kut katersugaasivimmi assistentimik sulisoqarsimagaluarpoq, maannakkulli sulisutuaq tassaavoq katersugaasiviup pisortaa (dec. 2003-mi atorfinitoq, allaffimmi ilinniarsimasoq, ilinniartitsisusimasoq).

Katersugaatit aamma saqqummersitsinerit: Katersugaasiviup katersugaatai kusanarnerpaat tassaapput Saqqaq-kulturimit nassaat Qeqertasussummeersut. Tamakku pillugit saqqummersitsineq kusanarluinnartoq 1999-imi ammarneqarpoq, pigisat ilaannik, assiliarsuarnik, ikumatitsiviup iluserisimasaanik sanaqqinermik aammalu attakut saneraanit isigisanik saqqummersitaqarluni. Tamakku saniatigut katersugaasiviup katersugaatai tassaapput qaannat aamma piniarnermi sakkut, atisat, illoqarfiup qanga niuertoqarfittut ingerlanneqarneranit pigisatoqqat aammalu timmissat nunatsinneersut immikkat. Akuttunngitsukkut immikkut ittunik ingerlaartitanillu saqqummersitsisoqartarpoq.

Allatut paasissutissiineq: Takornarniartitsinerit, sammisaqartitsinerit, ilaatigut filminik assilissanillu isiginnaartitsinerit, aamma utoqqaat illuanni tarnimikkullu ineriartornermikkut akornutilinnut, Inuiattut Ullorsiorfik pinnguaatinik, takutitsiner-nik qilaatersornernillu aliikkusersorfiusoq, unnuk kultureqartitsivik, meeqqanut utoqqarnullu assigiinngitsunik sammisasaqartitsinertalerlugit saqqummersitanik ammaanertit. 2004-mi sumiiffiit piorsarsimassutsikkut imaluunniit pinngortitami oqaluttuarisaanikkut soqutiginantitanik paasissutissiivinnik allagartalersuinermik suliaqartoqarpoq, ilaatigut Qeqertasussummi assaavigisaq aammalu palasi Bingip qaarusa.

Nalunaarsuineq: Katersugaasiviup nalunaarsuisarfimmut REGON-imut ikaarsaariarnissani pilersaarutigaa.

Soqutigisat pingaarnerit, ineriartortitsinissamik pilersaarutit: Katersugaasiviup pisortaata ingammik piorsarsimassutsikkut oqaluttuarisaaneq nutaa-

nerusoq soqutigisarivaa. 2000-ip missaani aallar-niutigalugu »Nunaqarfik uumassusilik«-mik suliaq aallarnerneqarpoq, tassani 1734-p missaani (niuertoqarfiup tunngavilerneqarnerani) aasakkut ukiukkullu illugisap iluserisimasaanik sanaqqi-nissaq isumaalluni. Tamaani takornarianut atuart-unullu sammisassaqaassaaq. Maannakkulli kom-munep aningaasaqarnikkut ajornartorsiuteqarne-ra pissutigalugu sammisariniagaq uninngavoq. Maannakkorpiaq katersugaasiviup nukittoqquti-gisaa tassaavoq najukkami attaveqarfigisassaqa-r-luarneq, aammalu saaffiginiakkanut assigiin-ngitsunut naleqqiullugu avammut ammasumik paasisitsisarnermik ileqqorilluagaq atugaalersi-masoq.

Immikkut pisariaqartitat: Katersugaasivik ani-ngaasaqarnikkut pitsaanagerusumik atugaqartitaanissamik pisariaqartitsivoq, tassunga ilanngullu-gu sulisut amerlineri, katersugaasiviup pisortaata takornariartitsinermik suliaqartitaanera pissu-tigalugu.

Aasiaat Katersugaasiviat – Aasiaat Museum

Katersugaasivik 1985-imi akuerineqartoq aggusti 2002-mi niuertup illugisimasaanut, siunertamut iluarsaanneqarsimasumut nuuppoq. Qanittuk-kut katersugaasiviup KGH-p pisiniarfitoqaa pissarsia-risimavaa, aammalu illuaqqamik qisummik, Tran-sitømi quersuaq, aammalu illup issunik ujaqqanil-lu qarmallip sanaqqinnera. Sulisorisat tassaapput piffissami tamakkiisumi pisortaq (1997-imi atorfi-nittoq, oqaluttuarisaanermi BA-mik angusisima-soq) assistentilu ataaseq.

Katersugaatit aamma saqqummersitsinerit: Siama-sittumik nunap immikkoortuata piorsarsimassut-sikkut oqaluttuarisaanernik takutitsipput, ilaa-tigut arfanniarnermi sakkut, qamutit, qajaq atisal-lu, kiisalu najukkami sanalukkat aamma kusa-nartuliat. Qaqutiguunngitsumik immikkut ittunik saqqummersitaliortoqartarpoq, akuttunngitsumik eqqumiitsulianik imaluunniit assilisanik.

Allatut paasisutissiineq: Takornarniartitsinerit, filminik isiginnaartitsinerit aamma aqqissuussi-nerit. Katersugaasivik illoqarfimmi piorsarsimas-sutsimik sulianut peqataasartuuvoq, isiginnaar-titsinerit, illoqarfittut ikinngutigisanut attaveqar-nerit il.il. suliarisarlugit.

Misissuinerit, katersinerit, nalunaarsuineq: Kater-sugaasiviup kajumissutsiminnillu peqataasut peqatigalugit nunap immikkoortuani sumiiffiit aqqinik pisoqqanik katersuineq naammassisima-vaat. 2004-mi katersugaasivik eqqumiitsulianik amerlangaatsiartunik pissarsisimavoq, taak-kununga ilaallutik Aalup Kangermiup qisum-mut kigartugai 29-t. 2000-imi katersugaasiviup Kitsissuarsunni arfanniat iliveqarfiannik assaaneq aallartippaa. Katersugaasiviup nalunaarsuisarfim-mut REGON-imut ikaarsaarnissaq pilersaaruti-gaa.

Soqutigisat pingaarnertit, ineriartortitsinissamik pi-lersaarutit: Saqqummersitsinermi paasisutissiineq assorsuaq pingaartinneqarpoq, ingammik saq-qummersitani taarseraattuni. Atajuartumik piorsarsimassutsikkut oqaluttuarisaanermik saqqum-mersitat KGH-p pisiniarfitoqaani pissarsiari-neqaqqammersumi takutinnissaat pilersaarutaa-voq, katersugaasiviup illutaa pingaarnerusoq saqqummersitsinernut taarseraattunut ator-neqasalluni. Katersugaasiviup toqqortaait pap-pialatoqqallu iluarsaanneri suliarai. Kommunep allatut ilusilersuineranut atatillugu katersugaasi-vik atuisunit siulersuisoqartinneqarpoq, katersu-gaasivimmik atuisunik katersugaasivimmi su-liaqarnermut peqataatitsiniartoqarluni, akerlianil-lu katersugaasiviup illoqarfimmi pitsaasumik at-taveqalernissaanik isumannaariniaasoqarluni. Ukiup 1700-p missaani arfanniartoqarnermik paa-sisitsiniaaneq misissuinerlu immikkut soqutigisa-rineqarput. Aamma aalisarnerup oqaluttuarisaa-nera katersugaasivimmut pingaartinneqartuuvoq, ungasinnerusumullu pilersaarutaasunut ilaavoq sinerissamut qanittumi aalisarnermut immikkut ittunik katersugaasiviliornissaq.

Immikkut pisariaqartitat: Aningaasatigut pissutsit pitsaanagerusut aammalu assistentimik ilinniarsi-masumik, ilaatigut nalunaarsuisussamik atorfini-t-sitsisoqarnissaa pisariaqartinneqarput.

Sisimiut Katersugaasiviat – Sisimiut Museum

Katersugaasivik 1985-imi ammarneqarpoq. Illuni sisamani saqqummersitsiveqarpoq, kiisalu illu is-sunik ujaqqanillu qarmalik sanaqqitaq, aamma-taaq illut marlussuit sannavimmut, ilitsivittut toqqorsivittullu atugarineqarput. Taamaattorli ka-

tersugaasivik saqqummersitsinernut toqqortanul- lu inissakilliorpoq. Katersugaasivik katersugaasi- veeqqat anginerit ilagaat, katersugaasivimmi pisortaqarluni (okt. 2004-mi atorfinittoq, cand. pæd.fag.), sulisoralugillu katersugaasivimmi assi- stenti, allaffimmi assistenti kiisalu nal. akunner- musisartutut sulisoq.

Katersugaatit aamma saqqummersitsinerit: Kater- sugaasivik Sisimiut Kommuneani assaalluni nas- saanik atortuutinillu etnografiskinik katersugaa- terpassuaqarpoq. Nunap immikkoortuani assaa- nernit Saqqaq-kulturimit nassaanik katersugaa- teqarpoq kusanavissunik saqqummersitaqartoqar- lunilu. 1900-kkut aallartinneranni V.C. Frederik- senip katersugai ilaatigut sakkunik, illumi pialuu- tinik aammalu Gerth Lyberthip 1900-ikkut aallar- tinnerani ulluinnarni inuunermik suliaanik ilaqar- put. Siusinnerusukkut immikkut ittumik katersu- gaasivimmut, Kalaallit Nunaanni immakkut angallaneq pillugu qaannamik, umiamik, najuk- kami qisummik umiatsialiornernik aalisariutinillu takutitsiviusussamik katersisoqarluni aallarnii- soqarsimavoq. Illu issunik ujaqqanillu qarmalik 1900-kkut aallartinneranni angerlarsimaffittut ilusilersugaasoq pialunnik assilillugillu sanaanik tigullugit misissorneqarsinnaasunik immersugaa- voq. Kiisalu katersugaasivik arlalinnik assinik ka- tersaateqarpoq, ilaat interneti aqqutigalugu Grøn- lands Nationale Billeddatabasekkut misissorne- qarsinnaallutik.

Allatut paasissutissiineq: Takornarniartitsinerit, unnuit oqalliffiit, ilaatigut immikkut ittumik saq- qummersitsinernut atatillugu. Katersugaasiviup atuagaateqarfia atuakkat, mikrofiche aamma in- ternet aqqutigalugit paasissutissanik ujaasisin- naaffinngorlugu ilusilersugaavoq.

Misissuinerit, katersinerit, nalunaarsuineq: Ukiuni kingullerni katersugaasiviup ilaatigut najukkami oqalungusianik, aammalu erinniortup tamaani- miup Jokum Lennertip erinarsuusiaanik erinniaa- nillu katersineq saqqummersitsinerlu suliarisima- vai. 2005-imi ukiukkut/upernaakkut katersugaa- siviup atisanik katersugaatai immikkut sammi- neqarput, taakku aqqissunneqarput katersinik- kullu amerliniarneqarlutik, ilaatigut ullunnarni sulinermilu atisat pissarsiarineqarlutik. Aammalu illoqarfimmi amutsivimmit maannakkut matusaa- simasumit pialunnik katersisoqassaaq. Tamakku saniatigut katersugaasiviup Sisimiut oqaluttuari- saanera nutaanerusoq pillugu ullorsiornissamut

2006-imi saqqummersitassamik atuakkiornermi aaqqissuussinermik sulineq aaqqissuussaraa. Ukiut arlalialuit ingerlaneranni avataanit ilisima- tusarnermik suliaq katersugaasivimmut atatin- neqarsimavoq, ilisimasassarsiortut qallunaat Saqqaq-kulturermiut najugaqarfikuini Nipisat, Akiata aamma Asummiut eqqaanni assaallutillu nassaanik suliaqarsimammata. Suliaq 2005-imi maajimi naammassivoq, assaallunilu nassaat angerlaanneqarput. Katersugaasiviup nalunaar- suinermi REGON-imik nalunaarsuisarfimmut ikaarsaartitsinissaq sulissutigaa.

Soqutigisat pingaarnert, ineriartortitsinissamik pi- lersaarutit: Katersugaasiviup takornarianut 'nalin- ginnarnut' atuarfinnilu klassinut paasissutissiisar- nerup nukittorsarnissaa sulissutigaa. Atuarfit- sialak aallaavigalugu atuarfinnik oqaloqateqar- nikkut atuarfinit takornariat piginnaanngorsaa- viginiarneqarput. Katersugaasiviup pisortaata ka- tersugaasiviup ilaatigut eqqarsaatersuutinik isu- massarsianillu paarlaateqatigiittarfissatut ator- neqarnissaa assorsuaq soqutigisarivaa, taamaattu- millu inimik oqallittarfimmik, ilinniartitsivimmik videomillu isiginnaartitsivimmik iluarsaassisooqar- simavoq. Katersugaasiviup iluani najukkami pik- korissartitsinerit aqqutigalugit sulisut sammisa- mikkut piginnaanngorsarnissaat pingaartillugu iliuuseriniarneqarpoq. Tamakku saniatigut kater- sugaasivik toqqortaatinik aaqqissuussinermik il- lullu aserfallatsaaliornernik suliaqarpoq.

Maniitsup Katersugaasivia – Maniitsoq Museum

Katersugaasivik 1970-ikkut naaneranni aallartip- poq 1983-imi akuerisaalluni. Illuni pingasuni nu- nasiaataanerup nalaaneersuusuni ippoq, taakkulu illut illoqarfiup umiarsualivitoqaaniit maannak- kut inigisaannut 1970-ikkunni nuunneqarsimap- put. Maannakkut katersugaasiviup pisortaata pif- fissanik katersugaasiviup takornarianullu allaffim- mut agguataarpaa (pisortaq jan. 2004-mi atorfi- nippoq), katersugaasivimmi assistenti piffissami tamakkiisumi sulisorisaa voq.

Katersugaatit aamma saqqummersitsinerit: Kater- sugaatit amerlaqaat assorsuarlu siamasittumik ta- kussutissaqarfiullutik. Illu ataaseq ingammik na- jukkami eqqumiitsuliortunit allanillu (ilaatigut Gitz-Johansen) eqqumiitsuliatut qalipagaannik,

qiperugaannik il.il. imaqarpoq. Aalisarneq pillugu saqqummersitat allami illumiipput. Katersugaasiviup illutaani pingaarnertitami atisat, timmissat amiinik mersukkat, qaannat, sakkut assaaneruilu nassaat saqqummersitaapput. Katersugaasivimmi immikkut ittunik saqqummersitsinernut inissaqanngikkallarpoq, ilaannikkulli illoqarfiup oqaluffitoqaani saqqummersineqarsinnaasarput. Katersugaasiviup assinik katersaatai takornarianit misissorneqarsinnaapput.

Soqutigisat pingaarnertit, ineriartortitsinissamik pilersaarutit: Illuutininik eriaginninneq aserfallatsaaliuinerlu piffissami kingusinnerpaami katersugaasiviup sulinerani sammineqangaatsiarsimavoq, tamannalu ilutigalugu saqqummersitat nutarsarneqartuarlutik. Katersugaasiviuutaaq assiutit qarasasiamut nuussorpai, taamaalilluni katersani ujaasisinnaaneq ajornaannerulissalluni. Siunisami saqqummersitassatut isumassarsiat ilagaat aalisarneq pillugu saqqummersitap annertusarlugu suliareqqinnera, aammalu qaannat sukumiinerusumik misissugaqarfigineri. Taakku marluullutik illoqarfiup piorsarsimassusermi oqaluttuarisaaneranut aammalu qaannanik suliaqarfiusutut maannakkut pigineqartumut naleqquttuussapput.

Immikkut pisariaqartitat: Katersugaasiviup pisortaatut atorfiup pitsaanerusermi piffissalersugaanissaa pisariaqartinneqarpoq.

Paamiut Katersugaasiviat – Paamiut Museum

Katersugaasivik 1980-p missaani atuutilerpoq 1982-imi akuerisaalluni. Katersugaasivik niuertoqarnerup nalaani illuni marlunni saqqummersitaqarpoq, illunilu arlalinni allani toqqorsiveqarlunilu sannaveqarpoq. Taamaattumik inissaqarluarpoq. Katersugaasivik piffissaq tamakkerlugu atorfeqartumik katersugaasiviup pisortaanit ingerlanneqarpoq.

Katersugaatit aamma saqqummersitsinerit: Katersugaatit siamasittunik takussutissaqarfiupput. Niuertup illugisimasaani najukkami suliat assigiinngitsut, soorlu qiperukkat, assilisat nipilersuutillu (nuutini allassimasut) takutinneqarput. Aamma assit seqersittakkat pigineqarput. Aammattaq ini najukkami sanaanik pequtilersugaq. Pisiniarfiusimasumi ilaatigut umiaasat marluk, qaannat, sakkut assilillugillu sanaat saqqummersitaapput.

Arfanniarnep nalaanit kapitak imarsiut pigineqartut ikittuararsuit ilaat katersugaasiviup erlinnartuutaasa ilagaat. Qaliani ippoq Kallaallit Nunaanni tamarmit ujaqqanik takussutisianik saqqummersitsineq geologiskiusoq, kiisalu nappajap sakkui, siparnit nappartallu. Qautiloortuunngitsumik immikkut ittunik ingerlaartitanillu saqqummersitsisoqartarpoq.

Allatut paasissutissiineq: Takornarniartitsinerit, ilaannikkulli inuiattut ullorsiorfimmi aqqissuusinerit, juullilernerani sammisaqartitsinerit. Utoqqaat aamma arnat peqatigiiffii suleqatigalugit assigiinngitsunik takutitsinerit aqqissuunneqartarput.

Soqutigisat pingaarnertit, ineriartortitsinissamik pilersaarutit: Arfanniarnep pillugu, minnerunngitsumillu ulluni nutaanerusermi aalisarnermut, illoqarfiimmut assorsuaq pingaaruteqarsimallunilu pingaaruteqartuusumut tunngasunik pigisanik ilisimasanillu katersinissaq katersugaasiviup pisortata immikkut ittunik pingaartitaraa. Saqqummersitsinerit nutaat ingammik aalisarnermik imaqartinneqarsinnaapput, aammattaarli atisanut tunngasunik. Nunaqarfinni illut eriagisaasut nakkutigineri aammalu iluarsaassinissamik pisariaqartitsinerit ingerlaavartumik suliarineqartuupput.

Immikkut pisariaqartitat: Nalunaarsuinerimut ataitillugu suliaqarnissaq pisariaqartinneqarpoq; manna tikillugu katersugaasivimmi pisortaq REGON-ip atorneranut pikkorissarsimavoq. Suliasat nutaat annertunerusermi aallartinneqassappata amerlanerik sulisoqarnissaq pisariaqartinneqassaaq.

Narsap Katersugaasivia – Narsaq Museum

Katersugaasivik 1985-imi akuerineqarpoq. 2005-imit illunik arfinilinnik pigisaqarpoq, taakku saniatigut illu issunik ujaqqanillu qarmalik sanaqitaq pigalugu. Aamma Henrik Lundip illua, 1980-imi taallioortumut illutut eqqaassutitut ammarneqartoq katersugaasivimmut atavoq. Sulisut tassaapput katersugaasiviup pisortaa (1990-imi atorfinittoq, oqaluttuarisaanerimut etnologiimullu cand.mag.) aammalu aasaanerani paarsisoq, ilaannikkut nal. akunneranut aningaasarsialimmik assistentimik kajumissutsiminnillu sulisunik ikior-siisoqartarluni.

Katersugaatit aamma saqqummersitsinerit: Katersugaatit siamasittunik takussutissaqarfiupput, piffissarli nutaanerusoq pingaernerutillugu. Katersugaasiviup najukkami oqaluttuarisaanermik saqqummersitaq takutippaa, tassani piniartumit aalisartumut ikaarsaariarneq, pigisatigut assilisaatigullu takutillugu, kiisalu qallunaatsiaanik qaannamillu saqqummersitaqarluni; 1950-ikkunnit inip isikkua, 'pisiniarfitoq' nioqutissanik qanganngortunik tuniniaavik; najukkamit eqqumiitsuliat aamma Fr. Høeghip naqterivianit pialuit; kiisalu katersugaatit misissugarisassat ujarassiornermut tunngasut.

Allatut paasissutissiineq: Takornarniartitsineq katersugaasivimmi illoqarfimmilu, atuannigiffimmi nalliuttunilu, sap. akunnerini kultureqartitsiviusuni (ilaatigut unnuit oqaluttuaqattaaffiit) aammalu saqqummersitsinerit ammarnerni meeqqanut inersimasunullu aqqissuussinerit. Ilaanikkut filminik isiginnaartitsisoqartarpoq. Ukiuni kingulliunerusuni katersugaasivik 'aasarsiorfimik' aqqissuusseqataasarsimavoq, tassani meeqqanut sammisassaqartitsisoqartarpoq, nunami eqqaamiorisami illukunut takornarniartitsisoqartarluni, Tulugaq – meeqqanut aqqissuussineq il.il. Immikkut ittumik saqqummersitsinerit akornanni »Tamaviaartumik – passion. Den grønlandske have« Finn Larsenip assilisaanik katersugaasiviup nammineq saqqummersitaliaa oqaatigineqarsinnaavoq. Kiisalu aqqissuussinerni katersugaasiviup pisortaa peqataagajuttarpoq, asser-suutigalugulu Kalaallit Nunaata avataani radiukkut aallakaatitsinerni, taakkunani nalinginnartut Kalaallit Nunaannik isiginninnerup allaanerup paasissutiginissaa pingaernerutillugu sammisarineqarluni.

Misissuinerit, katersinerit, nalunaarsuineq: Piorsarsimassutsumik oqaluttuarisaaneq nutaanerusoq, 'ulluinnarmi oqaluttuarisaanerulluarsinnaasoq' pingaernerusutut suliaqarfiuvoq, tassani misissuinerit assigiinngitsut oqaluttuarisaanermut etnologiimut tunngasut, katersinernik ilalerlugit; Narsap innuttaanut aningaasaqarnikkullu 1910-mit 1960-imut ineriartornera pillugu pingaernerullugu suliarisaq. Tassunga atatillugu ilaatigut ukiut 1000-it ingerlaneranni Kujataani nerisassat pillugit piorsarsimassuseqarnermi oqaluttuarisaanermut atatitamik nerisassiornermut atuakkiq saqqummersinneqarpoq, maannakkullu kalaallit aneersaartarfiinik assingisaannillu misissuineq

ingerlanneqarpoq. Kiisalu ukiuni akullerni qallunaatsiaat oqaluttuarisaanerinik suliaq ingerlanneqarpoq, tassungalu atatillugu katersugaasivik 2003-2006-imi nunat avannarliit kitaamiut ataqatigiinnermik suliarisaanni, 'Destination Viking Sagalands'-imi peqataavoq, tassani ilaatigut Narsami qallunaatsiaat nunasisut naasorissaasutut iluannik assaallunilu iluarsaassineq, kiisalu qallunaatsiaat pillugit paasissutissiisarfiliorneq suliarineqarlutik. Nalunaarsuineq allattukkat tulleriaakkat atugaralugit ingerlanneqartartuuvoq.

Soqutigisat pingaernerit, ineriartortitsinissamik pilersaarutit: Siunissami ullumikkut inuusuttut piorsarsimassuseqarnerisa paasissutisiutaanissaannut pigisanik katersinissaq pilersaarutigineqarpoq. Tamatuma saniatigut juumuut inuunerannik sulinerminnilu atugarisaannik misissuinnissaq pilersaarutaavoq, kiisalu inuttut perorsarneqarnermut atatillugu sanalukkanik suliaqarneq – tamarmik avataanit suleqateqarnikkut ingerlanneqassallutik. Paasissutissiiniarneq suliarisani tamani qitiutinneqartuuvoq.

Immikkut pisariaqartitat: Pitsaanerusumik sulisoqarnissaq (assistenti) pisariaqartinneqarpoq, ilaatigut nalunaarsuinissamik suliaqarnissamut.

Qaqortup Katersugaasivia – Qaqortoq Museum

Katersugaasivik 1972-imi tunngavilerneqarpoq (1981-imi akuerineqarluni). Pigai illut marluk nunasiaataanerup nalaaneersut, kiisalu illup radioqarfitoqaa, aammalu illu issunik ujaqqanillu qarmalik sanaqqitaq. 2004-mi maajimi katersugaasiviup ilaatut Nalunaarasuartaateqarnermut Katersugaasivik ammarneqarpoq. Sulisut tassaapput katersugaasiviup pisortaa piffissami tamakkiisumi sulisoq (1995-imi atorfinittoq, arkæologiimi ph.d.) aammalu katersugaasivimmi paarsisoq.

Katersugaatit aamma saqqummersitsinerit: Katersugaatit siamasittumik takutitsisuupput, ilaatigut assilisanik katersugaatit pingaartinneqarput – taakkunanga katersugaasivik pitsaalluinnartunik arlalinnik peqarpoq – aammalu eqqumiitsuliat (qalipakkat) nutaanerusut. Saqqummersitaapputtaaq qiperukkat, qaannat, atisat, sakkut aammalu nunap immikkoortuani assaalluni nassaat, kiisalu titartakkat 1940-kkunneersut. Radioqarfitoqqami Nalunaarasuartaateqarnermut Katersugaasivim-

mi ammaqammersumi Kalaallit Nunaanni attaveqatigiinnikkut teknologiip ineriartorneranik, nunamit tamarmik aallakaatitsissutinik, atortuutini assigisaannillu katersorneqarsimasunik – telegrafstationinit siullernit qarasaasianut internetimullu pigisanut – takutitsisoqartuuvoq.

Allatut paasissutissiineq: Ilaatigut katersugaasivimmi aamma Qaqortukuluumi qallunaatsiaat il-lukuini takornarniartitsinerit, kiisalu Sulisartut Højskolianni takornarianut oqalugiartarnerit. Tamakku saniatigut aasani arlalinni katersugaasiviup GU-mi ilinniartunut seminereqartitsilluni assa-nerit aaqjissuuttarsimavai, kingulleq 2003-mi Qassimiuni pivoq. Katersugaasiviup nammineq immikkut ittumik saqqummersitai tassaasimap-put najukkamit/najukkami sulillutik assiliisartut assilisaannik saqqummersitsinerit (John Høegh, Ove Harder, Carl Høyer), Kalaallit Nunaanni sul- lernit pillugit ingerlaartitamik saqqummersitsi- neq, Ivars Silisip assilisaanik saqqummersitsineq, amerikap qeqqaneersut, latinamerikanerit eqqu- miitsuliaat, aammalu Hans Lyngep qalipagaanik saqqummersitsineq. Kiisalu katersugaasivik eqqu- miitsuliornermik suliarisamut 'Ujaraq Inullu'-mut allattoqarfiuvoq, soorlu 2001-2002-mi 'Piorsarsi- massutsikkut paarlaateqatigiinneq: Kalaallit Nu- naat-Mexico City – Mexico City-Kalaallit Nunaat'- nut allattoqarfiusimalluni.

Misissuinerit, katersinerit: Nalunaarasuartaate- qarnermut katersugaasivittaamut pigisarpasuit, pigisaat, assilissat paasissutissallu, qanittuk- kuterneqarsimapput. 1997-98-imi katersugaasi- viup Qorlortup Itinnerani assa-nerit ingerlappai, tassanngaanniillu uumasut saanerpassuisa misis- sugarineri qallunaatsiaani naasorissaasutut inger- latsineq pillugu suliamut annertunerusumut ilaapput. Qisuit nassaallu allat soraarummiissutis- satut specialinut assigiinngitsunut marlunnut ator- neqarput. Tassani aasani arlalinni semina- reqartitsilluni assaanerit, SILA-mik NKA-millu suleqateqarluni ingerlanneqartuni, nasaanik ka- tersuisoqarpoq. Kiisalu najukkami eqqumiitsuli- ortunit, ilaatigut Aka Høeghimit eqqumiitsulianik katersugaasivik pissarsiortortuurtuuvoq.

Soqutigisat pingaarnert, ineriartortitsinissamik pi- lersaarutit: Najukkami inuiaqatigiinni katersugaa- siviup paasissutissiissutigalugulu ersersinniarnis- saa katersugaasivimmi suliaqarnermi pingaarner- paatinneqarpoq, taamaattumillu katersugaasivik avammut sammisunik suliaqarpassuaqarpoq. Su-

liarisat taaneqareersut saniatigut katersugaasi- viup Kujataani nunalerinermik oqaluttuarisaaneq aamma soqutigisarivaa, Upernaviarsummilu sa- vaatileqarfik tassani aallaavigineqarpoq. Ki- ngusinnerusukkuttaaq eqqumiitsulianik katersu- gaasivimmik ammaasoqarnissaq pilersaarutitut ilaavoq.

Immikkut pisariaqartitat: Pitsaanerusemik suli- soqarnissaq (assistenti aalajangersimasoq) pisa- riaqartinneqarpoq, ilaatigut nalunaarsuinissamut suliaqarnissamut.

Nanortallup Katersugaasiviata – Nanortalik Museum

Katersugaasiviup 1982-imi suliaqarnini aallartip- paa. Illuni pisoqqani arfineq-pingasuni inissisima- voq, pigalugulu illu issunik ujaqqanillu qarmalik sanaqqitaq. Illoqarfimmi napparsimmavitoq- tamakkiisumik iluarsaanneqareerluni decembari 2004-mi katersugaasivimmit ator- neqalerpoq. Ta- makku saniatigut immikkoortorta- qarpoq silaan- narmi katersugaasivittut ator- neqartumik, tassa- niillutik amernik toqqinut inissiiviit marluk il- luaqqanullu issunik ujaqqanillu qarmagassan- ut toqqammaveqarluni marlunnik. Taamaalilluni nuna tamarmi katersugaasiveeqqani illuutit tu- ngaatigut annerpaartaavoq. Taamaattorli illut ila- at ukiukkut matoqqasarput. Piffissami tamakkiisumi atorfeqartumik katersugaasivik pisorta- qarpoq, (1984-imi atorfinittoq), piffissap ilaani paarsisoq aasaanerani- lu paarsisut.

Katersugaatit aamma saqqummersitsinerit: Kater- sugaatit annertungaatsiarput, siamasittorujus- suarmillu ingammik ullunut nutaanerusunut ta- kussutissaqarfiullutik. Tamassa siusinnerusuk- kut aatsitassarsior- simaneq, ullutsinni kuultimik nas- saat kiisalu ujaqqat katersat pillugit »geologiski- mik katersugaasivik«; »teknikkimik katersugaasi- vik« ingammik attaveqatigiinnermi ator- tunik, skrivemaskiinanit, filmertitsissutin- it radiunillu telefoninut angallattakkanut kom- munellu qarasaasiaan- ut siullerpaamut; illoqarfiup iffiorfitaqaa; orsivik arfanni- arnerlu; piniar- neq aalisarnerlu qaannamik, umiamik assilisallu; qallunaatsiaat qallunaatsiaallu nalaat, ullutsinni savaateqar- neq; atisat. Napparsimmavitoqqami iluarsaanneq- qammersumi peqqinnissaqarfiup oqaluttuarisaa- nera pillugu saqqummersitsisoqarpoq. Atuagassat

(qoppersagaq) kalaallisut, qallunaatut aamma tullut.

Allatut paasissutissiineq: Katersugaasiviup pisortaata katersugaasiviup katersugaataasa illoqarfiup innuttaanit misissugarineqarsinnaansaata assorsuaq pingaartippaa. Ilaatigut sammisat aalajangersimasut pillugit paasissutissanik assilisanillu katersuisarsimavoq, soorlu piniarneq aali-sarnerlu pillugit, tamanit misissorneqarsinnaasunik katersugaasivimmi mappiniitineqartunngorlugit. Tamatuma saniatigut illoqarfimmi inuusuttut illuaqqanik issunik ujaqqanillu qarmalinnik sanaqataasimapput – taamaalillunilu periusitoqqanik paasissutissiisoqaqqippoq. Immikkut ittunik saqqummersitsisoqakulavoq, kingulleq ilaatigut Kap Farvelip eqqaani nunaqarfigisimasanit nassaata, sakkut ujaqqat, palæoeskimot atugarisimasaat, 2004-mi aasakkut katersorneqartut saqqummersitaapput.

Misissuinerit, katersinerit, nalunaarsuineq: Katersugaasiviup 2004-mi inuit siuliminnik eqqaama-saannik Nanortallup illoqarfiani nunaqarfiinilu utoqqarnik oqaloqateqarnikkut katersuineq ingerlappaa. Peqqinnissaqarfiup oqaluttuarisaanera pillugu saqqummersitsinerup ammarnissaata tungaanut tamatumunnga pigisanik katersisoqarpoq. Nunap immikkoortuani suliat arlallit SILA-p katersugaasivik suleqatigalugu ingerlappai (Dorset, Thule siusissoq, qallunaatsiaat – 2001-04). Tamatuma saniatigut katersugaasiviup SILA-llu »Nunap Isua – Landets ende«-mik suliarisaq sulisuleqatigiillutik ingerlappaat, tassaasoq Kujataani tunumiut ilaqutariikkuutaani oqaluttuarisaanermik eqqaamasanillu sammisaqartuq, tassani toqqortaatnik misissuinerit apersuinerillu ingerlanneqarlutik. Suliarisanut taakkununnga marlunnut atatillugu aggusti 2004-mi angalaneq alapernaarsuiartorfiullunilu misissuiartorfik naammas-sineqarpoq. Katersugaasiviuttaaq sineriammik isumannaarsuineq suliaraa (Herjolfsnæs/Ikigaat), kiisalu illukukkuutaanik arlalinnik, qallunaatsiaat kalaallillu illukuinik iluarsaassillunilu aserfallat-saaliuinerit suliaralugit. Nalunaarsuineq »Katersugaasivinnut piorsarsimassutsimik oqaluttuarisaanermut tunngasunut sammisamut tunngatil-lugu nalunaarsuineq« (»Saglig registrant for kulturhistoriske museer«) najoqqutaralugu ingerlanneqarpoq.

Soqutigisat pingaarnerit, ineriartortitsinissamik pilersaarutit: Ilaatigut suliaqarfigisap annertusarnis-

saa sulissutigineqarpoq, taamaalilluni katersugaasiviup kommunep toqqortai pisoqaanerit isumagai, soorlulusooq illoqarfimmi peqatigiiffiit arlallit toqqortaatitik katersugaasivimmut inississimallugit. Katersugaasiviup sammisani assigiinngitsorpassuit nukittoqqutigai, taakku ineriartornermik nunallu immikkoortuata piorsarsimassutsikkut oqaluttuarisaaneranik assigiinngiiaarnerusumik takussutissiimmata.

Tasiilap Katersugaasivia – Ammassalik Museum

Kalaallit Nunaanni katersugaasiveeqqat nutaanerit ilaattut katersugaasiviup 1990-imi sulinini aallartippaa. Katersugaasivik illoqarfimmi oqaluf-itoqqamiippoq, pigaalu illuaraq issunik ujaqqanillu qarmalik. 2004-mi katersugaasiviup quersuasimasoq, 'Naatsiiaasivik', pissarsiaraa. Sulili inissaaleqisoqarpoq. Katersugaasiviup pisortaa (1995-imi atorfinittoq, tusagassior-toq), aasakkut paarsiusuuartoq eqqaassanngikkaanni, kisimi atorfeqartuuvoq.

Katersugaatit aamma saqqummersitsinerit: Katersugaatit tunumiut piorsarsimassusaata pillugit sammisaqarnerupput. Tassaapput tunumiut eqqumiitsuliaat piorsarsimassutsikkullu pigisat: kiinappaat, tupilaat qiperukkallu allat, kiisalu qajaq, qamutit, atisat sakkullu. Aamma tunumiut eqqumiitsuliortuisa qalipagaat Aage Gitz-Johansenillu, Eigil Knuthillu inuusaliai kiataannaat. Saqqummersitat atajuartut ilaat »Ammassalik ukiuni 100-ni«-mik samminnituupput, assiliarsuit assilisallu qangarnitsat takutinneqarlutik. Kiisalu assilisanik katersat arlallit pigineqarput, ilaatigut Kulusumi amerikamiut sakkutooqarfianeersut. Qaqutiguunngitsumik immikkut ittunik ingerlaartitanillu saqqummersitsisoqartarpoq.

Allatut paasissutissiineq: Takornarniartitsinerit, ukiukkut sap. akunneranut filmertitsinerit filmit issittuni nunanit pisut imaluunniit pillugit isiginnaartinneqartarlutik. Illoqarfimmi soqutiginnittunut e-mail aqqutigalugu nutaarsiassanik allakkiag nassiussorneqartarpoq. Katersugaasiviup pisortaata paasissutissiiniarneq anguniagaqartitaqartin-niarpaa, taamaalilluni aasaanerani takornarianut Kalaallit Nunaannik sammisaqartitanik saqqummersitsinerit takutinneqartarlutik, ukiukkullu najugaqarfimmi inunnut tunngatinneqarnerusarlu-

tik allanillu sammisanik imaqartinneqarsinnaallutik.

Misissuinerit, katersinerit, nalunaarsuineq: Katersinerit ingammik tunumiut kusanartuliaannik, kiinarpannik tupilliatullu ittunik qiperukkanik tunn-gatinneqarnerupput. Nutaarluinnaat aamma katersorneqartarput. Katersugaasiviup 'nammineq katersinermik ingerlatinngisaani' assilisanik katersanik tunineqartarsimallunilu tunineqartu-
u-voq, tamaanimiunit aammali nunap immikkoortuani franskit ilisimatuuinit sulisimasut ilaanit (Paul Gessainip 1930-ikkunni 1940-kkunnilu katersai). DMI-mi nalunaarsuisoqarpoq, REGON-imulli ikaarsaariarnissaq pilersaarutaavoq.

Soqutigisat pingaarnert, ineriartortitsinissamik pi-

lersaarutit: Takuneqarsinnaasutut tunumiut eqqu-miitsuliornerat kusanartuliornerallu katersugaasiviup pisortaata immikkut ittunik soqutigisaqarfigaa, minnerunngitsumik katersugaasivik Tunup Kitaanut kitaanilu katersugaasiveeqqanut allanut assigiinngissuseqalersillugu. Ulluinnarni sulinermi katersugaasiviup pisortaata illoqarfimmiunut takornarianullu paasissutissiinissaq immikkut pingaartuutippaa. 'Naatsiaasiviup' katersugaasivittut kiassarneqanngitsutut iluarsaannissaa pilersaarutaavoq, tassani qaannat, qamutit umiarlu inissinneqassallutik.

Immikkut pisariaqartitat: Suli (kiassarneqartumik) inissamik pisariaqartitsisoqarpoq, aammalu sulisut amerlanerusut pisariaqartinneqarlutik.

Katersugaasiviit qanoq innerinik pisariaqartitsinerinillu tamakkiisumik nassuiaaneq

Illuutit: misigisimassuseq inissaaleqinerlu

Katersugaasiviit tamarmik nunasiaataanerup nalaanit illutoqqani inissisimapput. Killissarititat alianaatsuupput, aammali init anginngitsut qilaavi appassisuusut saqqummersitsinernut tuluarpallaanngillat. Tamatuma saniatigut teknikikkut attaveqarfiusut ajornartorsiornarfiusarput. Sumiiffinni arlalinni illut naammaginartumik atugaapput, katersugaasiviilli arlallit inissaqarnerunissamik kissaateqarput.

Katersugaasiviit pingasut inissakilliorluinnarnerdik ajornartorsiutigaat, tassa Qaanaami, Uummannami Tasiilamilu. Taakku tamarmik taamaallaat illumik mikinermik ataatsimik kiassarneqartumik saqqummersitsiveqarput, illuutigisaallu ulikkaarluavissimallutik. Immikkut ittunut ingerlaartitanullu saqqummersitsinernut inissaqanngilaq, aalajangersimasumillu saqqummersitat nutaamik inissitsiternissaannut inissakillioortitsipput.

Katersugaasiviit sinneri assigiinngivipput, illumik saqqummersitsivinnik ataatsimit angisuumit arfineq-pingasorsuarnut: Qeqertarsuaq, Aasiaat aamma Ilulissat tamarmik ataatsimik angisuumik pitsaasumik illuuteqarput. Aasiaat Ilulissallu illut arlallit, toqqorsiviit illullu issunik ujaqqanillu qarmallit kiassarneqanngitsut aamma pigaat. Qaqortoq aamma Paamiut tamarmik illuuteqarput marlunnik saqqummersitsiviusunik, aammalu toqqorsiviit sannavillu (Qaqortoq aamma illuuteqarpoq issunik ujaqqanillu qarmalimmik). Qasigiannugit aamma Maniitsoq tamarmik pingasunik illuuteqarput (Qasigiannugit illumik issunik ujaqqanillu qarmalik aamma pigaa). Sisimiut illuni sisamani saqqummersitaqarpoq, pigalugittaaq toqqorsivik, sannavik aamma illu issunik ujaqqanillu qarmalik. Upernavik tallimanik illuuteqarpoq, aammalu illu issunik ujaqqanillu qarmalik toqqorsivillu

pigalugit, Narsarli arfinilinnik illuuteqarluni, illu issunik ujaqqanillu qarmalik Henrik Lundillu illua pigai. Nanortallup Katersugaasivia timitarisamigut annerpaavoq, illut arfineq-pingasut pigai illulu issunik ujaqqanillu qarmalik, illulli amerlanersaat kiassarneqanngillat ukiukkullu matoqqasarlutik.

Sulisorisat aamma piginnaaneqarneq: nal. akunneri ilinniagaqarnerlu pillugit

Katersugaasivimmi sulisuusut tupinnanngitsumik katersugaasivinnik assut sunniisarput, taamaattumillu sulisorisani inissisimassutsip nassuiarnissaa pingaaruteqarpoq. Katersugaasiviit akornanni nal. akunneri suliffiusut piginnaassutsillu annertususii assigiinngillat. Nal. akunnerinut suliffiusut sap. akunneranut nal. akunnerini qulini sulisartunit piffissami tamakkiisumi sulisunut pingasunut, kiisalu sammisanut aalajangersimasunut suliaqartunut ipput. Ilinniagaqarsimassutsit tassaapput sivikitsumik ilinniagaqarnernit Ph.d. angullugu. Sulisorisaqarneq kommunep pineqartup aningaasaqarneranik tulleriarineranillu pingarnerutilugu aalajangerneqartarpoq, kommunemmi katersugaasivinnik ataasiakkaanik aningaasaliisuunerusuupput. Namminersornerullutik Oqartussat katersugaasiviit akuerisat tapiissuteqarfigisarluarpaat, kommunenullu ataatsimoortitatut tapiisutitut nalinginnarnut ilaammata katersugaasiviit ingerlanneqarnerannut qanoq annertutigisut ator-neqartarnerat takujuminaatsuvoq. Juuni 2005-imi qanoq inissisimaneq imatut isikkoqarpoq:

Nalunaarsuiffimmi takuneqarsinnaasutut katersugaasiviit sisamat pisortaat sulinerminnut tamakkiisumik piffissamik atorfeqanngillat. Katersugaasiviit arfinillit piffissami tamakkiisumi sulisumik pisortaqarput, tamatumali saniatigut (aasakkut) paarsisut nal. akunneranut aningaa-

Katersugaasiveeqqani 2004/2005-imi aalajangersimasutut sulisorisat

Katersugaasivik	Aalajangersimasumik atorfiit katillugit	Katersugaasiviup pisortaa/Sulisuusut ilinniarsimasut	Assistenti/sulisut teknikkimik isumaginittuusut
Qaanaaq	0,25	0,25	
Upernavik	2	1	1
Uummannaq*	0,5	0,5	
Ilulissat	3	1	2
Qeqertarsuaq	0,5	0,5	
Qasigiannugit	1	1	
Aasiaat	2	1	1
Sisimiut	3	1	2
Maniitsoq	1,5	0,5	1
Paamiut	1	1	
Narsaq	1	1	
Qaqortoq	1	1	
Nanortalik	1	1	
Tasiilaq	1	1	

* Uummannap Katersugaasivia matuma allannerata naenerani inuttaqanngikkallarpoq, pilersaarutaasulli najoqqutaralugit aggustimit piffissami affarmi atorfeqartussamik sulisoqalersussaalluni.

sarsiaqartinneqartut eqqaassanngikkaanni aalajangersimasumik ikiorteqaratik. Katersugaasiviit marluk piffissami tamakkiisumi sulisunik pisortaqarlutillu assistenteqarput, aammalu paarsisusinnaasut ilanngullugit. Kiisalu katersugaasiviit marluk tamarmik piffissami tamakkiisumi suliffiusunik pingasunik atorfeqartitsipput, kiisalu taakku saniatigut paarsisut/sammisanik aalajangersimasunik suliaqartut.

Erseqqissartariaqarpoq katersugaasiviup pisortaata piffissami tamakkiisumi aalajangersimasumik, piffissamiluunniit affaannarmi ikiorteqarani sulisuusup katersugaasivimmik ingerlatsiniassaguni assorsuaq ulapittariaqartuunera. Katersugaasivimmi suliat, toqqaannartumik takornariartunit takuneqarsinnaanngitsut aningaasaliisartuusut immaqa arajutsilluguluunniit puigorsinnaasarpaat, sulialli tamakku pingaaruteqartuullutillu piffissamik annertuumik atuisuupput: katersinerit, nalunaarsuinerit, misissuinerit aammalu allaffissornermi suliat, tassunga ilaallutik aningaasaateqarfinnut suliaassanut aningaasat pillugit qinuteqaasiornerit, il.il., assorsuaq piffissaajaataasartut. Inummut ataatsimut suliaassat amerlaqaat, taamaattumillu katersugaasivimmi sammisanut ungasinnerusumut eqqarsaateqarlunilu pilersaarusiornissamut piffissaqassagaanni ikiorteqarnisaaq assorsuaq pisariaqartinneqarpoq.

Aalajangersimalluinnartumik uparuagaqassaanni sammisanik misissuinerit nal. akunnerani suliffigisat sunniuteqartarput: piffissami tamakkiisumi suliffiusumik atorfeqanngikkaanni katersugaasivinni misissuisoqarneq ajorpoq. Taamaallaallu katersugaasivinni marlunni, piffissami tamakkiisumi katersugaasiviup pisortaa kisiartaalluni atorfeqarfiusuni (Narsami aamma Qaqortumi) pisortat piffissaalatsinertik eqqarsaatiginagu namminneq annerusumik misissuinerit/ilisimatusarnerit ingerlataat. Nanortalik avataani suleqateqarnikkut misissuinerit peqataaqataavoq.

Katersugaasiveeqqanut ajornartorsiutit pingaarnerpaat ilaattut sulisorisat ilinniarsimasutsiminni imaluunniit piginnaaneqassutsiminni inissisimaffianiittutut isigaara. Katersugaasivimmik ingerlatsineq katersugaasiviit immikkut tamarmik taama mikitigitillugit katersugaasiviup pisortaata sammisanik ilisimasaqassusianik assorsuaq pisariaqartitsivoq. Qanoq inissisimaneq eqikkarlugu imaappoq, katersugaasiveeqqani akuerisaasuni 14-imi maannakkut pisortat arfinillit katersugaasivimmik sammisaqarfignittumik ilisimatusarfimmi ilinniarsimasuullutik (tallimat kandidatitut ataaserlu bacheloritut), pisortat pingasut akunnatumik sivisussulinnik ilinniagaqarlutik (ilinniartitsisut, tusagassiortoq) tallimallu sivikitsunik pingaarutikinnerusunillu ilinniagaqarlutik. Ilisimatusarfinni sammisat (fagit) tassaapput oqaluttuarisaaneq, etnologii, etnografii, arkæologii, eskimologii aamma pædagogikki. Katersugaasiveeqarnermi peqqussummi katersugaasiviup pisortaanut piunmasaqaatigisaa, tassalu »katersugaasivimmi sammisaqarfignittumik pingaarutilimmik ilinniarsimassanissaa, imaluunniit katersugaasivimmik aqutsinermik isumaginnissinnaanissamut allatut piginnaaneqarnissaa« (§ 13, imm. 5) allatut oqaatigalugu kommuneni assigiinngitsuni assigiinngitsorujussuarmik nassuarneqarpoq, sumiiffiillu ilaanni assorsuaq siamasittumik.

Soorunami katersugaasivimmut tunngasunik ilisimasat ilinniagarisap saniatigut katersugaasiviup pisortaatusut sulinermi aamma pingaaruteqartuupput. Assigaalu pisortap sumiiffigisamut ataveqarnera, najukkamik ilisimanninnera oqaatsitigullu piginnaasai, kiisalu inuttut piginnaassutsit, soorlu nutaaliorinnaaneq, nammineersinnaaneq, suleqateqarsinnaaneq il.il. Sumiiffinnili allanisut, soorlu atuarfinni, sulisut ilinniagaqarsimasut sulinermik qaffassaasartuupput. Sulisut qaffasissu-

mik ilinniagaqarsimasut aamma misissuinerit akornanni ataqatigiittoqarneranik paasinnittoqarnera takuinnarneqarsinnaavoq: katersugaasivinni kandidatitut ilinniagaqarsimasumik pisorta qarfini misissuinerit/ilisimatusarneq ingerlanneqarputtaaq. Katersugaasivinni pisortat akunnattumik sivilissusilinnik ilinniarsimasut misissuinerinik annikinnerusunik ingerlataqartuupput, aammalu avataanit aallarneqartunik misissuinerinik/ilisimatusarneqarneq peqataaqataallutik. Katersugaasiviit sinnerini misissuinerinik ingerlatsisoqarneq ajorpoq.

Nal. akunnikkaartumik sulinerup ilinniarsimasutsillu saniatigut katersugaasiviit sulisoqarneranni sulisunik aamma/imaluunniit pisortanik akutunngitsunik taarsiisoqartarnerajussua, katersugaasiviit ilaannut ajornartorsiutaasinnaasoq uparuarneqarsinnaavoq. Katersugaasivinnut tamanna immikkut ittuunngilaq, kalaallinili suliffinni arlallinni ajornartorsiutaavoq naapitassaajuartoq imaluunniit atugassarisaasoq. 2003-mi katersugaasiviit sisamanik ikinnerunngitsut nutaamik pisortartarput, allallu marluk 2004-mi pisortartik taarserisallugu. Katersugaasivinni taakkunani arfiniliusuni sisamat katersugaasiviup pisortaanut piffissamik tamakkiisumik suliffimmik annikinnerusumik atorfeqartitsipput. Katersugaasivinni marlunni nutaamik atorfinitsitsinerit sioqqullugit sulisorisani/pisortatut atorfimmi inuttaqartitsingitsoqarsimavoq, marlunnilu pisortaasimasut ukiup pingasut inorlugit atorfeqartuusimallutik.

Akerlianik katersugaasiviit sinneri maannakkut 'allanngorartuunngitsumik' sulisoqartutut isikkoqarput; 2000-ip missaani pisortat marluk atorfinipput, sisamat 1990-ikkut qeqqanni, marlullu suli siusinnerusukkut. Katersugaasiviit arfineq-pingasut taakku tamarmik piffissami tamakkiisumik sulisuusunik pisorta qartuupput, tamannalu imminut akilerluarsinnaavoq pisortaasup atorfininiiginnartinnissaanik kissaateqarlunilu katersugaasivimmi sulinerup atajuartinnissaanik pilersitserusukkaanni. Aammattaaq katersugaasiviip pisortaani 'allanngorartuni' arfineq-pingasuusunit tallimat ilisimatusarfinni ilinniarsimasuunerimarlullu akunnattumik sivilissusilinnik ilinniagaqarsimasuunerim paasineqarsinnaavoq. Taamaalillunilu ilinniarsimassuseq atajuartitsinerimik aamma pilersitseqataasuusutut isikkoqarpoq.

Oqaatsit agguataarsimaneri inuiaassutsimullu tunngatillugu katersugaasiviit pisortaanni tallimat

kalaaliupput qallunaatut oqalussinnaasut, kiisalu qallunaat arfineq-pingasut taakkunani marluk kalaallisut oqalussinnaallutik. Arlallit kalaallisut paasisarput. Ataaseq spaniamiuuvoq, qallunaatut aamma oqalussinnaasoq. Piorsarsimassutsimik kingornussamik suliaqarnermi kalaallisut oqalussinnaaneq iluaqutaalluinnartuuvoq. Taamaattorli tamanna ilutigalugu katersugaasivimmi suliaqarnermi sammisarisat annertussusaannut sulisutigullu qanoq issusermi atajuartitsinerimut naleqqiullugit oqaatsit inuiaassutsillu sunniuteqarpassinnginnerat paasineqarallarsinnaavoq.

Eqikkaalluni oqartoqarsinnaavoq katersugaasivinni katersugaasiviup pisortaa piffissami tamakkiisumi sulisorineqarlunilu katersugaasivimmi sammisanik tunuliaqutaqartuni katersugaasivimmi suliaqarnermut misissuiniiviit/ilisimatusarniviit, taakkunungalu ilanngullugit suliniutigalugu katersinerit ilaatinneqarput. Aammattaaq nal. akunnerini suliat aamma ilinniagaqarsimassutsip katersugaasiviup pisortaata atorfininiiginnartinnissaanik, taamaalillunilu suliamik atajuartitsinerimut pitsaasumik sunniuteqarput.

Sulisunik katersugaasivimmi sammisanik ilinniarsimasunik, ilisimatusarfik tassani tulluarnepaatillugu, pissarsiortuarnissaq inassutigineqassaaq. Tamanna isumaqarpoq katersugaasiveeqqat suliaat pillugit nutaatut sulisortaarlarsinnaasanut paasisitsisoqartuassasoq, tamannalu katersugaasiviit pillugit siunnersortimit, ilisimatusarfimmi inummik attaveqarfiusumit imaluunniit katersugaasiveeqqat pisortaasa sinniisaannit ingerlanneqarsinnaavoq. Ilaatigut suliarisat namminer-suutaaneri tamakkiisuunerilu, nammineq ilisimatusarnermik aamma paasisitsiniutigisassanik suliat ilusilersornissaannut periarfissarissaarfiusut erseqqissaavigineqarsinnaapput. Tamakku saniatigut qaffasissumik ilinniagaqarsimasunut kajungernartuussappata sulinerim pissutsit naammaginartumik kajungernartuusariaqassapput; aningaasarsiaritit naammattut saniatigut sulisuusut immikkoortinneqassanngippata imaluunniit sammisaminni unittuussanngippata, assersuutigalugu katersugaasiviit akornanni attaveqarnissamut suleqatigiinnissamullu pitsaasunik killissarititanik pilersitsisoqartariaqarpoq. (Aammattaaq misissuinerit aamma ilisimatusarneq aammalu suleqatigiinneq pillugit immikkoortut takukkit).

Pisortamik katersugaasivimmi sammisanik tunuliaqutaqartumik atorfinitsitsinissamut periarfis-

saqanngippat inunnik katersugaasivimmut tunngasunik misilittagalinnik ilinniarsimasunillu, soorlu ilinniartitsisutut ilinniarsimasunik atorfinitsinissaq anguniartariaqarpoq, ilinniagaqaqqinnissarlu aammalu nunatsinni imaluunniit qallunaat/nunat allat katersugaasiviini 'praktikker-sinnaanissamik' isumaginittariaqarluni.

Inassutigisaq:

1. katersugaasiviup pisortaata piffissami tamakkiisumi sulisuusussatut atorfinitsineqarnera. Aammattaq piffissami tamakkiisumi aalajangersimasumik assistentimik atorfinitsisoqarnissaa assorsuaq inassutigineqassaaq.
2. katersugaasiviup pisortaata katersugaasivimmi sammisanik tunuliaqutaqarnissaa, tassalu etnologiimi, etnografiimi, oqaluttuarisaanermi, arkæologiimi, eskimologiimi assigisaanilluunniit ilisimatuseqarfiimi ilinniarsimassasoq (kandidatitut pitsaanerutillugu),
3. sulisunik katersugaasivimmi sammisanik ilinniarsimasunik atorfinitsinniarnermik iliuuseqartoqassasoq.

Katersugaatit: annertuumik siamasittuumik takutitassaqrarnek – ukiunili hunnorujukkaani tullerni susoqassava?

Katersugaasiveeqqat katersugaataat taamaalillunilu saqqummersitsinermi takutittagaat nunap immikkoortuini piorsarsimassutsikkut oqaluttuarisaanermut nutaanerusumut, tassalu 1700-kkunniit ullutsinnut paasillugu tunngasuupput. Sumiiffimmit sumiiffimmut katersugaatit annertussusaat assigiinngiaarput, soorlu Ilulissani Qaqortumilu katersugaasiviit 'pisoqaanerit' katersugaateqarput annerusunik. Katersukkatut sammisani piffissanilu pineqartuni pigisat assorsuaq siamasittuusinaapput, tamanna soorlu katersugaasiviit ataasiakkaat eqqartorneqarnerisigut takuneqarsinnaasoq – tassalu nalinginnaanerusunit, piniarnermik piorsarsimassutsimit, atisanit, assassorluni suliarisanit nunasiaanerullu nalaanit oqaluttuarisaanermi aalajangersimasunik sammisanit inunnik aalajangersimasunut, suliffeqarfimmut, sullissivinnut il.il. tunngasinnaallutik.

Paasiuminarsaanissaq pillugu katersat sammi-

sanik ileqqorisat malillugit immikkoortukkuutaakkanut immikkoortiterpakka: oqaluttuarisaaneq itsarsuarnisaq, piorsarsimassutsimik oqaluttuarisaaneq pisoqaaneq nutaanerlu, kusanartuliorneq, eqqumiitsuliorneq, pinngortitamik oqaluttuarisaaneq aamma teknikki. Katersugaasiveeqqanulli atatillugu soorunami tamanna immikkoortiterineruvoq pissusissamisuumngitsoq, katersugaasiviit nunap immikkoortortaata piorsarsimassusia tamaat piffissamut tamakkiisumut atatillugu kaajallaaniartussaammata.

Katersukkat *oqaluttuarisaanermut pisoqaanermut aamma oqaluttuarisaanermut itsarsuarnitsamut* tunngasut ilaatigut assaalluni nassaajupput, ilaatigullu tamakkunannga assilisaallutik. Sakkut Saqqaaq-, Dorset- aamma Thulep kulturiineersut assilinerit pigisaaqaat. Qasigiannuani Qeqertasussummit Saqqaaq-kulturimeersunik nassaat kusanarluinnartut pigineqarput, aammalu Sisimiuni Nipisanit aammalu Saqqaaq-kulturimit najugaqarfinit nasaanik pigisat kusanarluinnartuupputtaaq. Katersugaasivinni kujataaniittuni pingasuni ukiuni akullerni qallunaatsiaat nalaannit katersugaatit pigineqartut ikittualuupput. Tamakku saniatigut katersugaasiviit tamangajammik assaalluni nasaanik ikinnerusunik katersaateqarput, taamaattorli tamakku erseqqinnerusumik misissugaasimaneq ajorput.

Katersani *Nunasiaataanerup nalaq* nalinginnaasumik takussutissaatigineqarluarpoq, piniartutut piorsarsimassutsimit pigisat atugaajuakkat (qaannat, piniarnermi sakkut), atisat, assassorluni suliat assigisaallu pigineqarlutik.

Taamaattorli piorsarsimassutsikkut oqaluttuarisaaneq siamasittuumik isigalugu *piffissaq nutaaner-paaq* naammanngitsumik pigisaqarfivoq. Assilisanik katersugaatit (ataani eqqartorneqartut) eqqaassanngikkaanni katersugaasiviit affaanit ikinnerit 1953-ip kingorna katersanik pingaaruteqartuusunik pigisaqartuupput. Qaqortumi katersugaasivimmi piffissami tassani pitsaasunik pigisaqartoqarpoq (Nalunaarasuartaateqarnermut Katersugaasivik), Narsamilu (aalisarneq nutaaliasoq, ininik ilusilersuineq il.il.), Nanortalimmi (teknikki, peqqinnissaqarfik), ilaatigullu Ilulissat (illoqarfiup oqaluttuassartaa), aammalu Uummannaq (Maarmorilimmi qaarusuliaq). Ullut atukkavut tikillugit piorsarsimassutsimik oqaluttuarisaanermik suliaqarnissamik kissaateqartoqarpat 1953-ip kingorna piffissamik katersat ta-

kussutissaqarfiunerusut pisariaqartinneqarput, ingammik nutaanngorsarnermut tamatumalu nasatarisanut atatillugu. Katersani amigaataasut soorunami eqqarsaatigisamik aalajangiussarineqarsinnaapput. Maluginiagarali tassaavoq 1900-
kkunni oqaluttuarisaaneq nalinginnaasumik katersugaasiviit pisortaanni assorsuaq soqutigineqartuunera. Taamaattumik isumaqarpunga amigaat pilersarusiorsimanginnermik aammalu katersugaasivimmuut inuit pigisanik tunniussaqaartinniarnerinik ajornartorsiuteqarnermik patiseqartuusoq. Nassuiaataasinnaasoq alla tassaavoq katersugaasiviit pilerseqqaarnerisa nalaanni (1970-ikkut, 1980-ikkut), katersugaatit tunngavilerneqarfianni assaanerme nassaat, arkæologiip, pingaarnerutinniarneqarnera. Taamaattorli katersugaasiviit, ullunit nutaanerpaanit, assiliasat eqqaassanngikkaanni, annikippallaamik pigisaqartuusut, aamma piffissami sammisanik immikkut ittunik imaluunniit ingerlaartitanik saqqummer-sitaqartartuunerat oqaatigineqassaaq.

Katersugaasiveeqqanili 1900-
kkut takussutissatigut pigisaqarluartuupput: katersugaasiviit tamarmik *assilisanik katersanik* pigisaqarput, ilaat amerlangaatsiartunik. Assiliasat ilaat affarmik akisarsautigalugu imaluunniit kajumissuserminnik assiliisartunit assilisaapput, najukkami inuuneq siasamittumik takutitsivigalugu (soorlu John Høegh aamma Qaqortumi Ove Harder), allalli ilaqutariit assiutigalugit. Aammalu assiliasat katersat arlallit qallunaat imaluunniit nunat allamiut, Kalaallit Nunaanni sivikinnerusumik imaluunniit sivisunerusumik najugaqarsimasut pigisimasannik katersaateqartoqarpoq, soorlu Qaanaami katersugaatit arlallit nakorsat tamaaniissimasut assiliasarimavaat, aammalu Tasiilami ilisimatuup franskiusup Paul Gessainip katersai taamaapput. Sumiiffinni arlalinni assiliasatit takornarianit misissorneqarsinnaapput, tamakkulu atorpeqakka-juttut ilagaat.

Katersugaasiveeqqat ilaat assiliasatinik qarasaasiamut nuutsitsiorarput, imaluunniit ilaannakortumik qarasaasiamut nuutsitsinissamik pilersaaruteqarput, ilaatigut najukkami qarasaasiaqarfinni imaluunniit interneti aqutigalugu tamanit misissorneqarsinnaasunngorlugit. Sulinermut tamatumunnga nukiit annertuut atorpeqarsinnaasarut.

Kusanartulianut aamma sanalukkanut tunngatillugu katersugaasiviit tamarmik amerlanerusunik imaluunniit ikinnerusunik qiperugaateqarput; tu-

pilaat, ukkusissamit sanaat il.il. Taakku ilaat Poul Madsenip katersugaataaneersuupput, kusanartorsuit taakku immikkoortiterlugit najugaqarfimminnut utertiterneqarput. Ingammik Tasiilami sanaat pisoqaallutillu kusanarluinnartut ipput, taamaanilu kisiartaasumik kiinappannik amerlasuunik pigisaqartoqarpoq.

Eqqumiitsuliat nutaanerit eqqarsaatigalugit – qalipakkat, titartakkat il.il. – katersugaasiviit pigisaat ikinnerupput. Ilulissani katersugaasivik Eqqumiitsulianut katersugaasivimmik immikkoortortaqaqarfitaqarpoq, tassani ingammik Emanuel A. Petersenip suliai pigisaallutik, aammali Qeqertarsuup Jakob Danielsenip imilertarissamik qalipagaatai erlinnartuutigai, Tasiilamilu ilaatigut Eigil Knuthip kiataannalinnik inuusaliai arlallit pigineqarput. Taakku saniatigut Upernavik, Aasiaat, Maniitsoq, Qaqortoq Narsarlu najukkami ilinniarsimangitsut eqqumiitsuliortullu ilisimaneqarnerusut Aage Gitz-Johansenip Aka Høegh-llu assilialiaannik amerlanernik imaluunniit ikinnermik katersugaateqarput.

Sumiiffiit ilaanni eqqumiitsulianik katersugaatit ikittuinnaat pigineqarnerisa eqqartorneranni katersugaasiveeqqat tamakkuninnga aamma pigisaqartariaqarneri apequtigineqarsinnaavoq. Pitsaasumik tamatumunnga isumaginnittoqassappat eqqumiitsulianik sammisanik ilisimasalimmik pisariaqartitsisoqarsinnaavoq, tamatumunngalu ullumikkut katersugaasivinni pisortat amerlanersaat piginnaaneqartuunngillat. Aammattaaq maannakkut katersugaasiviit piginngisaannik pi-siortornissamut aningaasat amerlanerujussuit pisariaqartinneqartussaassapput. Kiisalu asiuna-veersaarinnermik apequt aamma takkuttussaa-voq. Taamaattumik eqqumiitsulianut tunngasut qitiusumit NKA-mit imaluunniit taamatut ittu-ullut ilaanni pilersinneqarneratigut nunamut tamarmut aalajangersimatitamik eqqumiitsulianut katersugaasivimmuut isumagineqarnissaa tunngavilersuutigineqarsinnaavoq. Taamaaliornikkullu katersugaasiveeqqat najugaqarfinni suleqatigineqarsinnaapput.

Katersugaasivinni tamani *pinngortitap oqaluttuarisaaneranik* tunngasorpianik katersugaateqartoqanngilaq. Paamiuni, Narsami Nanortalimmilu Kalaallit Nunaannit tamarmit ujaqqat katersugaatit geologiskimik misissugassaatit pigineqarput. Uumasunut tunngatillugu katersugaasiviit ilarpasui timmissanik kiffiukkanik pigisaqarput,

ilaatigut Ilulissani, Qasigianguani Aasiannilu. Upernavimmi Katersugaasivik uumasunit piniakkanit suussutsimikkut, ukioqqortussutsimikkut suaassutsimikkullu assigiinngitsut amiinik katersaateqaleqqammerput. Toqqaannannginnerusumik pinngortitap oqaluttuarisaanerani pigisat sumi tamarmi piniarnermut aalisarnermullu tunngatitat ilaatinneqarput, tassanili aallaaviuvoq piorsarsimassutsikkut oqaluttuarisaaneq.

Pissutsit *teknikkimut* aamma teknologiimut asingupput, katersugaasivinni tamani piniarnermi teknologii qaannatut piniarnermilu sakkutut ilusilittut pigineqarmata, tassanili aamma piorsarsimassutsikkut oqaluttuarisaaneq aallaaviuvoq. Teknikkimut nutaalamut atatillugu Nanortalimmi 'teknikkimut katersugaasivik' pilersinneqarsimavoq, tassani assigiinngitsorpassuit takuneqarsinnaapput filmertitsissutinit illoqarfimmi qarasasiamut siullermut oqarasuaatit angallattakkat ilanngullugit. Qaortumi Katersugaasiviup ilaatut Nalunaarasuartaateqarnermut Katersugaasiviata suliarineranut atatillugu immikkoortotami pinneqartumi nunamit tamarmit katersugaatit pigineqalerput. Tamakku saniatigut teknikkikkut ineriartorneq nutaajusoq annikippallaartumit pigineqartutut oqaatigineqassaaq.

Katersugaasiviit namminneq ataasiakkaarlutik aammalu ataatsimoorlutik pinngortitap oqaluttuarisaaneraniq sammisallu teknologiskiusut katersugaatini saqqummersitanilu sutigut qanorlu pingaaruteqartinneqassasut isumaliutigissagaat pisariaqartuuvoq.

Inassutigisaq:

1. sammisat piffissallu suut sukkut, qanoq ilillugit soorlu taamatut takussuteqarfigitissallugit kisaatiginerisa oqallisiginissaat
2. assersuutigalugu eqqumiitsuliornikkut oqaluttuarisaanermik qanoq annertutigisumik suliaqarsinnaanermik suliaqarusussutsimillu erseqqissaaneq

Katersinerit aamma katersinissamik pilersaarutit

Maannakkut katersugaasiviit affaasa missaat katersuisuupput, tassa attaviginnillutik pigisaatinik, paasissutissanik assigisaannillu pissarsiorput. Ka-

tersugaasiviit misissuinikkut ilisimatusarnikkullu suliarisaat tamarmik pigisanik aamma/imaluunniit paasissutissanik (ataaniittut takukkit) suliaqarlutik katersinertaqartuupput. Taamaattorli suliarisani annertunerni ilaatinneqanngitsunik katersaartoqarpoq; Sisimiut Katersugaasivia saqqummersitsinissamut oqaluppalaanik erinarsuutinnillu katersaqarsimavoq, maannakkullu atisanik ulluinnarsuutininik sullisinillu katersineq ingerlallugu. Qeqertarsuarmit atuakkiortumut Otto Sandgreenimut atatillugu katersisoqarnissaanik pilersaaruteqartoqarpoq. Tasiilap Katersugaasiviata ataavartumik tunumiut kusanartuliaannik, pingaarnerutillugit kiinarpaat tupilaallu, katersugarai. Sumiiffinni arlalinni – Ilulissat aamma Aasiaat – katersugaasiviit najukkami atuisuusut suleqatigalugit nunat aqqi katersorneqarput. Suliniutigalugu katersinerit katersugaasiviit pisortaannit sivilisunerusunik imaluunniit akunnattumik sivilisussusilinnik ilinniagaqarsimasunit ingerlanneqartuupput. Suliniutitut katersinerit saniatigut katersugaasiviit tamarmik akuttunngitsumik pigisaatinik assigisaannillu tunineqartarput; tamanna suliniutigiginagu katersineruvoq.

Katersinermit maannakkut ingerlanneqartumit ajornartorsiutit arlallit takuneqarsinnaapput. Ingammik najukkani, suliniutigiginagu katersifiusuni katersineq katersugaasiviup pisortaata soqutigisaanit aalajangerneqartupilussuussaaq. Katersugaasivik nutaamik pisortartaarpat katersinermit politikki allanngussaaq, taamaalillunilu katersinerit ilusaat assigiinngiiaartupiluussuussapput, soorlu katersilluni suliaqarnerit aallartissimasat unitsinneqarsinnaallutik. Tamatuma saniatigut suliniutigiginagu katersinikkut katersugaasivik pigisaatinik assigiinngiiaartupilussuarnik pissarsinnaavoq, imminnut najukkap saniatigut ataqatiginnngitsuusunik. Taamaalilluni taakkunannga ataqatigiissitamik saqqummersitsinissamik suliaqarnissaq pisariusupilussuussaaq. Ajornartorsiut alla tassaavoq katersugaasiviit assigiinngitsut katersinerisa nalunaarsorfeqannginnerat.

Katersugaasiviit ataasiakkaat tamarmik katersinissamik pilersaarusiornissaannik pisariaqartitsisoqarpoq. Taamatut oqarnikkut isumaqanngilaq pilersaarut allanngortinneqarsinnaassanngitsaq, isumaliutigisariaqarporli katersugaatit iluini sammisat piffissallu suut katersugaasiviup nukittorsarusunnerai imaluunniit tunorlinngortikkusunnerai, qanorlu iliuuseqarfigerusunnerai – suliniu-

tigalugu imaluunniit suliniutigiginagu katersisoqassanersooq, illoqarfimmi imaluunniit nunaqarfimmi katersisoqassanersooq, najukkami aviisimi nalunaaruteqarnikkut, imaluunniit inunnik aalajangersimasunik suliniutitut attaveqartoqassanersooq il.il.

Tamatuma saniatigut katersugaasiviit katersinissamik pilersaarutiminnik ataqatigiissitsippata iluaqutaassaaq. Tassa suut pitsaanerusemik matussusernissaat pisariaqarnersut suullu sinneqartumik matussuserneqareersimanersut oqaluuseralugit – aammalu sammisat akunnerminni immikkoortiterlugit, tassuuna soorlu katersugaasiviit arlaqarnerusut sammisaqarfiusunut ataasiakkaanut akissusaaffeqartinneqarsinnaallutik. Taamaalillutik Nanortallup Uummannallu katersugaasivii aatsitassarsiornermut tunngasunik katersanik isumaginnissinnaapput, Aasiaat Paamiullu arfanniarnermik sammisaqarsinnaallutik. Najukkani katersinissamik sammisassanik unitsitsissanngillat, akerlianilli amerlanernik pitsaaquteqassallutik: ilaatigut katersugaasiveqarfiup iluani sammisani sorlarni katersisoqarneranik sunillu katersisoqannginneranik takussutissiisoqarnikkut. Aammalu katersugaasiveqarnermi suliaqarnerup ilaatut katersinermik suliap avammut takussutigineratigut. Kiisalu ataqatigiissitsinerup suleqatigiinnerullu katersineq sukumiisunngortinnerullugulu soqutiginarinnerulissavaa. Tamannalu aamma saqqummersitassanik allatullu paasisitsiniuteqarnissamik suleqatigiinnermik nassataqarsinnaavoq.

Inassutigisaq:

1. Katersinissamik pilersaarusiortoqassasoq, taamaalilluni sammisat suut nukittorsarnissaat kissaatigineqarnersut ilisimaneqalissammata
2. Katersinissamik pilersaarutit ataqatigiissinneqassasoq, sammisallu ataasiakkaat katersugaasivimmit ataatsimit imaluunniit amerlanernit isumagineqassallutik

Nalunaarsuineq – ingerlatsivik nutaaq atugaaleriartorpoq

Katersugaasiviit suliassaannut aalajangersimasunut ilaapput pigisanik paasisutissanillu nalunaarsuinerit. Katersugaasivinni assigiinngitsuni nalunaarsuinerup qanoq pingaartinneqartiginera assigiinngilaq, soqutigisat ingammillu nukissa-

qassuseq apeqqutaatinneqartuummat. Ilisimaneqarluarpoq nalunaarsuinerup annikillisinnessaa iluartaunngitsoq, sulisussaaleqinerulli tulleriaarinnissaq pisariaqartittarpaa, taamaalillunilu nalunaarsuineq akuttunngitsumik suliassani kingullernut ilaatinneqalersarpoq. Suli taamaattuarnissaa ilimanarpoq. Taamaattorli ajornartorsiut alla aqqiivigineqalertuuvooq; nalunaarsuinermi ingerlatsiviit assigiinngitsut atorineqartuusimapput, tassalu qarasaasiatigut pappialanullu allattuinerinik tunngaveqartut. Maannakkulli tunngaviusumik aalajangiisoqarsimavoq, tassalu ingerlatsivimmik ataasiinnarmik atuilersoqarnissaa sulisuttigineqalissasoq: REGON (Registrering Online) tassaasoq qallunaanit atorineqartumit REGIN-imit (Registrar Interfacemit) nunatsinni atugassatut iluarsagaasoq. Piorsarsimassutsumik kingornussanik aqutsisoqarfiup (Kulturarvstyrelsep) 2005-imi apriliimi nunatsinni katersugaasiveqarfimmut ingerlatsivimmik nutaamik pikkorissartitsineq ingerlappaa. Piffissap ingerlanerani katersugaasiviit pigisaanni ujaasisoqarsinnaalissaaq, tamannalu katersinernut, misissuinerit, saqqummersitsinernut allatullu paasisutissiinernut atatillugu iluaqutaasussaassaaq.

Naatsorsuisarnerup suli nakkutiginnissaa pisariaqartinneqartuassaaq, minnerunngitsumik katersugaasivinni maannakkut ilualartumik nalunaarsuinissamulluunniit nukissaqanngitsunut atatillugu. Taamaattumik katersugaasiviit nukissanik tunineqassappata/tunineqarpata suliassat sallinngortinneqartariaqartuusut ilagaat. Katersugaasiviit ilaannut qaammatini arlalialunni nalunaarsuisartumik atorfinitsitsineq iluarsiissutaasinnaavoq. Katersugaasiviit arlallit tamatuminnga suliaqatigiippata nalunaarsueriaasii assigiittunngorsarneqarsinnaapput.

Inassutigisaq:

1. Katersaatit nalunaarsorneqarnissaanut iliuuseqartoqarnissaa

Paasisitsiniaaneq: saqqummersitsinerit, aqqissuussinerit, allakkatigut paasisitsiniaaneq ...

Katersugaasivinni tamani paasisitsiniaaneq suliassatut pingaarnepaatut isigineqartuuvooq. Tama-

tuma malitsigisaanik tassani sulineq nutaaliorfiumnerpaallunilu assigiinngisitaarnerpaagunarpog. Saqqummersitat aalajangersimasut, tassalu amerlanerpaat katersugaasivimmik oqartoqaraangat atassuserfigisagaasa saniatigut katersugaasiveeqqat sivikinnerusumik saqqummersitsinernik, takornarniartitsinernik, suliaqartitsinernik, aaqquisuussinernik allakkatigullu paasisitsiniaanernik ingerlataqartuupput. Katersugaasiviit tamarmik sammisamikkut immikkoortotaqarfiit piffissanilulu takutitsinerit paasisitsiniutigaat, saaffigisanullu assigiinngitsunut paasisitsiniaasoqarpoq; inersimasut, meeqqat, utoqqaat, najukkami innuttaasut aamma takornariat. Paasisitsiniaaneq misissuinerit imaluunniit katersugaatinit aallaaveqarsinnaavoq, aammali kisimiinneqarsinnaalluni. Paasisitsiniaanerup ilaa allanik suleqateqarnikkut pivog. Nalinginnaasumik paasisitsiniaaneq katersugaasivimmik ingerlatsinermi artorsaatigineqarpiartunut ilaanngilaq, taamaattorli assigiinngitsunik ajornartorsiuteqarfeqarpoq.

Saqqummersitsinerit aalajangersimasut soorlu qulaani eqqartorneqartutut katersugaasiviit katersugaataannit aallaaveqarput. Tamanna isumaqarpoq katersugaatitulli assingusumik sammisatigut ajornartorsiuteqarneranik, piffissat sammisallu ilaat naammanngitsumik pigisaqarfiummata, ilaatigut pineqarlutik ukiut 1900-kkut/piorsarsimassutsimik oqaluttuarisaaneq nutaanerpaaq, pinngortitap oqaluttuarisaanera aamma teknikki. Paasissutissiiniarnerup tungaatigut aalajangersimasumik saqqummersitat ilaat pisoqaangaatsiarnerat uparuarneqarsinnaapput. Tamanna immini ajornartorsiutaasariaqanngilaq, kisiannili saqqummersitseriaatsit eqqarsaatigeqqinnissaat pisariaqartinneqarsinnaavoq iluarsiiisoqarlunilu, soorlu allanngoraassuseq oqaasertalersuinerlu eqqarsaatigalugit. Saqqummersitat allanngoraartitat eqqarsaatigineqarsinnaapput – tassa saqqummersitat aalajangersimasut ataavartumik allannguiffigineqarsinnaasunngorlugit ilusilikkat, soorlu pigisaatinik allannernillu taarsiisoqarsinnaalluni, allagartartai ilaartorneqarsinnaallutik, saqqummersitat inigisaat nuutsinneqarsinnaallutik. Maannakkut saqqummersitat aalajangersimasorpassuit assorsuaq nikisikkuminaatsinneqarput, allanngortiterinissaq suli akisunerulersillugu. Talut, assiliarsuit, saqqummersitsiviit igalaartallit tamarmik akeqarput, tamannalu saqqummersitsinerit nutaamik paasinnittoqaraluartog nutaanillu pigisanik pis-

sarsisoqaraluartog sivisuallaamik saqqumittarnerannik isumaqarpoq.

Saqqummersitseriaatsit oqallisigiuarneqarsinnaapput. Maani taamaallaat allagartalersuineq sumiiffinni arlalinni eqqarsaatigeqqittariaqartutut uparuarusuppara. Saqqummersitat aalajangersimasut arlallit oqaasertaliussaata aalajangersimasog/najukkameersoq pinnagu nalinginnaanerusumik oqaluttuurtuupput. Arlalitsigut pigisanut paasissutissanullu aternik pisunillu aalajangersimasunik allassimasoqarneq ajorpoq. Tamanna isummiullugu saqqummersitassat ilusissaattut aalajangiussinerusinnaavoq, taamaalilluni pigisaatit 'ilalersornagit' saqqummersinneqartuullutik, taamaalillutik takornariat namminneq pigisaatit atugaaneramik tunuliaqutarisaanillu isummersussanngortinneqarlutik. Taamatulli annikillisaalluni iluseqartitsinerup ajornaqutigisaa tassavoq takornariat naammagartunik ilisimasaqqaqqaanngitsut, soorlu meeqqat takornariallu nunanit allaneersut, ilisimannittumik takornarniartinneqanngikkunik paasisinneqarnissamut siunersisaqarnissamullu sumiginnarneqarnerannik. Saqqummersitseriaaseq annertunerusumik oqaasertaqartinneqartoq, aammalu pingaarluinnartutut saqqummersitat pillugit immikkut ittunik paasissutissartalalik (ulu una kia pigisimaneraa, qanga sumullu atugaasimanersoq) oqaluttuarisaanermut pulanissamut periarfissiivoq. Inuit ataasiakkaat oqaluttuarisaanermut nuunneqartutut ipput, inuunerullu ingerlasimanerpiaa inuup isiginnifianit tigussaasumillu iluseqartumik inuiaqatigiinni allanngorassutsinik nassuiaanissamut periarfissiivoq. Taamatulli saqqummersitseriaaseq katersugaasivik (katersugaasiviup pisortaata) namminvik oqaluttuarisaanermik aalajangiillunilu isummiussaminik paasisitsiniaaneramik isumaqarpoq, taamaalillunilu takornariap qanga pisimasunik takorluugaqalernissaanut annikinnerusumik periarfissillugu. 'Annertunerusumik oqaasertalersuineq' pigakku isumaqanngilanga allagarisaasut annertuallaarnissaat, tamakkumi saqqummersitsinerimik misigisaqarnermut avaarussutaasinnaapput. Qanorli saqqummersitseriaatsimik aalajangiussisoqarnerani aalajangiussineq isummersuutigalugu pissaaq.

Sivikinnerusumik saqqummersitsinerit aalajangersimasunit naleqqiullutik suli siamasittuunerupput. Najugarisami immikkut ittumik saqqummersitsinerusinnaapput, imaluunniit nunatsinni ka-

tersugaasivimmit imaluunniit nunap avataaneersumit saqqummersitsinerit ingerlaartinneqartut. Najugarisami innuttaasuni assilisanik saqqummersitsinerit nuannarineqarnerpaat ilagaat; tassani siuaasat avatangiisillu ilisarineqarneri pingaarnepaapput. Tamatuma saniatigut ukiuni kingullinerusuni sivikinnerusumik saqqummersitsineri sammineqartut ilaatigut tassaasimapput qalipakkat eqqumiitsuliallu, ukiup qanoq ilineratigut (juullimi påskimilu) saqqummersitsinerit, meeqqat titartagaat, sullernit, Sisimiuni spejderit ukiuni 50-ini, Sibiriami inuit, nunatsinni aneersaartarfiliat, illoqarfiup ineriartornera, Mayamiut mersugaat, Kalaallit Nunaanni qallunaatsiaat, latinamerikamiut eqqumiitsuliaat, Kap Farvelip eqqaamiuani nunaqarfikut.

Saqqummersitsinerit aalajangersimasut ilusaat akuttunngitsumik pisarnitoqqat malillugit ilusilersorneqartutut isikkoqarsinnaasartut sivikinnerusumik saqqummersitat allatut ilusilersuilluni misileraanissamut periarfissiilluarnerusarput. Periarfissat tamakku sulit atorluarneqarneruneri takullugit alutornassaaq. Aammalu isikkiviusoq erseqqinnerulersinneqarsinnaavoq taamaalillunilu sivikinnerusumik saqqummersitsineri oqallitsitilersinnaalluni.

Katersugaasiveeqqalli saqqummersitsinerinnaanngilluinnarput. Aalajangersimasuupputtaaq atuarfinni klassinut, takornarianut eqimattakkuutaanullu allanut *takornarniartitsinerit*. Sumiiffiit ilaanni illoqarfimmi aammalu (qallunaatsiaat) ilukuini takornarniartitsisoqartarpoq. Takornarniartitsinerpiaq katersugaasivimmut takornariarnermut pissarsisisuuvoq; eqimattakkuutaanut qanorlu ilinermut, tassalu atuarfinni klassineersuugaluarpata, takornariaagaluarpata imaluunniit ilaqtariugaluarpata paasisitsiniaaneq saaffiginiffeqalerpoq. Aammalu saqqummersitat aallaavigalugit oqallinnermik aallarniissutaasinnaavoq.

Tamakku saniatigut arlalippassuarnik *suliaqartitsillunilu aaqqissuussisoqartarpoq*, soorlu juullimut, påskemut, inuiattut ullorsiorfimmi imaluunniit najukkami sap. akunneranut kultureqarfittut naliussisaqarnnut atatillugu. Sorpassuusinnaapput, illumit ammatitamit katerisimaartitsinermillu illumi issunik ujaqqanillu qarmalimmi ualikkut oqaluttuartsineritut, pinnguaatit unammiaarnerillu, naneruusiornerit, juullimi qiortaanerit, kalaallit orpiliarnerit, nukittuneqqisaannermik ta-

kutitsinerit, qilaatersornerit imaluunniit qitik, meeqqat tusarnaartitsinerit, katersugaasiviup umiaataani angalaartitsinerit – isumassarsiarisartakkat amerlaqaat. Sumiiffinni arlalinni akuttunngitsumik filmertitsisoqarlunilu assinik seqersittakkanik isiginnaartitsisoqartarpoq. Qaqortumi aasani pingasuni Kujataata GU-mi ilinniartuunut seminareqartitsilluni assaasitsinerit aaqqissuuneqartarsimapput, kingulleq Qassimiuni 2003-mi pilluni. Nanortalimmi illoqarfiup inuusuttortaasa katersugaasiviup illua issunik ujaqqanillu qarmalik sanavaat.

Katersugaasiveeqqat ilaannit *allakkatigut* suliarisanut ataasiakkaanut atatinneqarnerusartunik aviisini allaaserisani, atuagassiani allaaserisatigut atuakkatigullu ilusilinnik paasissutissiisoqartarpoq. Allakkatiguttaaq paasissutissiiniarnermi *interneti* aamma atorneqartuuvoq. Katersugaasivinnut nittartagaq ataatsimoorusaaq www.museum.gl-imiippoq, tassani katersugaasiviit namminneq nittartagaannut attavilersugaqarluni – maannakut katersugaasiviit arfineq-pingasut nittartagaqarput, taakkunanili marluk pisoqalisimallutik. Katersugaasiviit arlallit nittartakkaminut ukiu-moortumik nalunaarusiartik inissittarpaat, 2005-imilu maajiugaa Upernaviup Katersugaasiviata nittartakkaminut piniakkat inuillu akornanni ataqatigiissuseq pillugu saqqummersitamut aalajangersimasumut atatitanik ilinniarnermi atugasiasiat inissisimavai.

Paasissutissiissutit ilusaat assigiinngitsut assigiinngitsunik *saaffigisaqarfiupput*. Suliarisat aaqqissuussallu arlallit meeqqanut inuusuttunullu tunngatinneqartuupput, taamaalillutik neriuutiginartumik ilaatigut (najukkami) oqaluttuarisaanermik soqutiginnilissasunut – allaallumi siuaasaminut attavimminnik kinaassutsiminnillu nukittorsaallutik – ilaatigullu katersugaasivimiinnissamik sungiussisinnerarlutik. Tassani inuiattut ullorsiorfimmi aammalu sap. akunnerani kultureqartitsivimmi suliarisani taakkununga saaffiginnittoqartarpoq. Aaqqissuussinerit allat ingammik utoqqarnut saaffiginnittoqartarpoq, soorlu assinik seqersittakkanik isiginnaartitsinerit. Qanorluunniilli ukioqatigiittuusooqaraluarpat katersugaasiveeqqanut tamanut ataatsimoortillugu najukkami innuttaasut saaffigisani pingaarnepaapput. Takornariat avataaneersullu allat saaffigisat arlaraat, taakkulu aasakkut takornariaqarfiup nalaani sumiiffinni takornarniarfiunerpaasu-

ni assorsuaq initusartuupput – ingammik Ilulissani, aammali Qaqortumi, Sisimiuni, Tasiilami Narsamilu. Taamaattumik katersugaasivinni pisortat takornarianut paasissutissiinissamut, ingammillu takornarniartitsinernut nukippassuit atortuuat.

Allakkatigut paasissutissiineq allaaserisatut atuakkatullu ittoq kalaallisut qallunaatullu atuarsinnaasunut inunnut tamanut saaffiginnittuunerusarpoq. Tassani interneti allaaserisanik saaffigisanut assigiinngitsunut, aalajangersimanerusu- nulli aaqqissuussaqaarnissamut periarfissiivoq.

Sumiiffinni arlalinni saqqummersitat aalajangersimasut nutaat allanngortiterlugillu sanaartornisaat pisariaqartinneqarput. Sulinermi tassani imarisassaasa paasissutissiissutillu ilusissata isumaliutiginnissaat pisariaqarpoq, tassunga ilanngullugit oqaasertalersuineq aammalu saqqummersitsinerit annertunerusumik allanngortiternissaannut periarfissat. Tamakku ilutigalugit saqqummersitanut aalajangersimasunut saaffigisat eqqarsaatigineqarsinnaapput, taakkumi aamma imarisamut ilusaanullu pingaaruteqartuummata. Pingaarnerutillugit takornariaassappat, tassalu nalinginnaerusut, imaluunniit najukkami innuttaasunut sukumiinerusumik sulissuteqarfiusariaqarpat? Saqqummersitsinerit aalajangersimasut meeqqanut tunngasuussappat?

Saaffigisassattaaq nutaat isumaliutigineqarsinnaapput; katersugaasivik tamanut iserfiusinnaassappat immaqa eqimattakkuutaanut aalajangersimasunut katersugaasivimmik atuineq ajortunut immikkut ittunik aaqqissuussineqarlunilu paasissutissiisoqarsinnaassaaq. Immaqa katersugaasivik eqimattakkuutaanut (atugarliuuteqarnernut) annertunerusumik namminneq kultureqarnerminik kulturikkullu kingornussamut annertunerusumik paasinninnissamik immikkut ittunik iluaquteqarsinnaasunut, taamaalillutillu kinaassutsiminik nukittorsaateqarsinnaasunut iliuuseqarsinnaavoq.

Sivikinnerusumik saqqummersitanut atatillugu saqqummersitat arlaat erseqqinnerisumik 'isikkiveqartinnissaat' taamaalillutillu oqallinnissamut aallaaveqartinnissaat isumaliutigisassaqqippoq.

Maannamut naleqqiullugu katersugaasivik najukkami toqqorsivittutaaq atornerqarsinnaalerpoq, oqaluffiup allattaavissui, innuttaasunik kitsinerit il.il. tiguinnarianngorlugit, taamaalillutillu najukkaminni inuit soorlu kinguaariinnik mi-

sisuinissaminnut periarfissinneqarput. Tamatumamerlanerit katersugaasivimmukartissinnaavai, taamaalillunilu najugarisami attaveqaqati-giinnermik nukittorsaasinnaalluni.

Inassutigisaq:

1. Aalajangersimasumik saqqummersitat nutarterneqassasut
2. Saaffigisassanik nutaanik katersugaasiviup suliaqarnerminut saaffigisinnaasai isumaliutigineqassasut
3. Katersugaasiviit najukkami toqqorsivittut aamma atornerqarsinnaaneri

Misissuinerit, ilisimatusarneq – katersugaasivimmi suliamut tunngavik – pitsaanerusunik killissaqartitaanermik pisariaqartitsineq

Katersugaasiviit ataasiakkaat pillugit immikkoortumi takuneqarsinnaasutut katersugaasiviit arlalilit sammisani immikkoortortat assigiinngitsut iluini misissuinerinik imaluunniit ilisimatusarnernik ingerlataqarput. Tamanna najukkami aamma/imaluunniit avataaneersunik suleqateqarnikkut pigajuttuuvuq, ingerlatsinerit inernerisaalu arlalinnik pitsaaqutaasunik nassataqartarlutik. Suliarissanilli annertunerusunut piffissaqaarnissaq ajornakusoorsinnaavoq, ingammik katersugaasivimmi pisortaq kisimi sulisuutillugu.

Assaanernik, arkæologiskimik, ilisimatusarneq misissuinerillu ingammik Qaqortumi Katersugaasivimmit ingerlanneqarput (qallunaatsiaqarfinni assaanerit, ilisimatusarnikkut suliarisaq). Suleqatigisat tassaapput SILA aamma NKA. Upernavimmi Katersugaasivik NKA-mik suleqateqarluni misissueqqaarnernik alapernaarsuinerinillu suliaqarpoq. Taakku saniatigut Ilulissat, Sisimiut, Narsaq aamma Nanortalik assaanernik, arkæologiskinik, misissugaqarput, avataanit arkæologinit ingerlanneqartunik (SILA, Zoologisk Museum allallu).

Pinngortitamik sammisaqarfimmi Upernaviup Katersugaasiviata najukkami piniakkat inuillu akornanni ataqatigiissutsimik misissuineq naam-masseqqammerpaa.

Piorsarsimassutsikkut oqaluttuarisaaneq nutaanerusoq sumiiffinni arlalinni sulissutigineqarpoq, qaqutigunngitsoq najukkamit isikkivik aallaa-

vigalugu, soorlu Ilulissani illoqarfiup oqaluttuasartaa, Knud Rasmussen ilisimasassarsiornerillu, kiisalu kalaallit qimmiata piorsarsimassutsikkut oqaluttuassataa; Narsami nunatsinni aneerasartarfeqarneq, Narsap innuttatigut aningaasaqarnik-kullu 1910-1960-ip missaani ineriartornera pillugu annertunerusumik suliarisamut atatillugu, tassa-nissaarlu misissuinerit allat arlallit pilersaaruti-gineqartuullutik; Qaqortumi Kalaallit Nunaanni nalunaarasuartaaseriveqarnerup oqaluttuarisaanermigut ineriartornera; Nanortallup Katersugaa-sivia SILA-miunit aqunneqartumik ilisimatusarnermik suliarisamut peqataavoq, tassani Kujataani tunuamiut kinguaariit akornanni oqaluttuarisaaneq eqqaamasallu pillugit misissuisoqarluni; Sisimiut Katersugaasivianni katersuinermut aamma saqqummersitsinissamut atatillugu erinarsuutininik oqalungusianillu annikinnerusumik misissuineq ingerlanneqarsimavoq.

Oqaatigineqareersutut katersugaasivinni suliususut misissuinerillu akornanni ataqatigiissuteqarluinnarpoq. Katersugaasiviit, sulinermi misissuinerit imaluunniit ilisimatusarnerit annertunerusumik ilaatinneqarfiusut tassaapput katersugaasiviit qaffasissumik ilinniagaqarsimasumik katersugaasivimmi pisortaqartut. Nanortalimmi, tassani katersugaasiviup pisortaa suliamik sivi-soorsuarmik misilittagaqartuusup misissuinerit ilisimatusartunit avataaneersunit suleqateqarluni taakkunanngalu aqunneqarfiusunik ingerlanneqartuupput.

Katersugaasiviit pisortaannut sulisorisanullu allanut misissuinerit tassaapput suliasat pissanganartut, taamaalillutillu katersugaasivinni suliususut suliffimminniiginnartinnissaannut peqataaqa-taapput. Tamatuma saniatigut misissuinerit qaqu-tiguunngitsoq attaveqarfinnik katersugaasivinnillu imaluunniit ilisimatuunit, nunap iluani imaluunniit avataani suleqateqarnermik nassataqar-tisisuusarput. Sammisatigut isumassarsiat tassan-gaanneersut ulluinnarni sammisatigut kiserliortutut misigisimanerup parlattuanik misiginnilersitsisinnaapput, taamaalillutik katersugaasivimmi suliamut tamakkiisumut iluaqutaallutik.

Minnerunngitsumillu katersugaasiveeqqat najukkami inuiaqatigiinni inuit tamatigoruinnanga-jak misissuinerminni peqataatittarpaat. Katersugaasivimmi suliaqarnermi suleqatigisanngortittar-pai taamaalilluni nammineq oqaluttuarisaanermik piorsarsimassutsikkullu kingornussamik ilisima-

saannik annertusaalluni. Misissuinerit aqqusaagaanni assigiinngitsuni peqataaqataasitsineq pi-sinnaavoq, soorlu katersuinermik suliaqarnermut atatillugu – soorlu Narsap Katersugaasiviata Kujataani ukiut 1000-it ingerlanerini nerisat pillu-git misissuinerani, ilaatigut ullumikkut nerisas-siornermut ilitersuutit nerisanillu ‘ileqqorisat’ najugaqarfimmi inunnit aamma Inuussutissaleri-nermik Ilinniarfimmit Inuulimit ikiorteqarluni ka-tersugarimmagit. Upernavimmi piniagassat inuil-lu akornanni ataqatigiissuseq pillugu suliarisami piniartut uumasut assigiinngitsut pissusaat pillu-git ilisimasaniq ilanngussisuupput. Kommuneq it-sarsuarnitsaniq eqqaassutissai pillugit misissueq-qarnermik suliarisaani inuit arlallit illukunik ilis-imasaminnik il.il. katersugaasivimmut tunnius-saqarsimapput.

Ilaatigut najukkami innuttaasut suliarisap paa-sissutissiissutigineranut ilanngunneqartartuup-put; tamanna assersuutigalugu Kujataani assaa-nermik sulianut, Qaqortup Katersugaasiviata ingerlassaani pivoq. Tassani gymnasiami klassik-kuutaartut ilinniakkamik assaanernut parlakaal-lutik peqataasaqattaarsimapput, tassanilu sam-mineqarput assaaneq, arkæologi pillugu oqalu-giaat, nunatta itsarsuaq oqaluttuarisaanera il.il., nalunaarusiorneq kinguneratigut suliarineqarluni aammalu katersugaasivimmi saqqummersitsi-soqarluni.

Tassa ilisimatusarnermi imaluunniit misissui-nermi ingerlatat najugaqarfimmi innuttaasunut katersugaasivimmullu arlalitsigut pitsaaquteqar-tuupput. Inernerisat – nutaamik ilisimalikkat aammalu pigisat katersarlaat, assilisat il.il. – paa-sisitsissummik pitsaasumik nutaamillu, tassunga ilanngullugit saqqummersitsinernik tunngaviler-suisuupput. Najukkami piorsarsimassutsikkut kingornussat pillugit inuiaqatigiinnut ilisimasaniq tunniussisuuvoq. Taamaalillunilu tamakku kater-sugaasivimmik soqutiginnilersitsillunilu atuga-qarsinnaalersitsipput, najukkami inunnt takor-narianullu allanut.

Najukkami oqaluttuarisaanermik piorsarsimas-utsikkullu kingornussamik ilisimasassarsiorneq misissuinerlu katersugaasiveeqqanut pingaarner-paatillugu suliaasariaqarpoq. Katersugaasivimmi suliaqarnermi pingaaruteqarnerpaat tamarmik (ilisimatusarneq, katersineq, asiunaveersarineq, nalunaarsuineq, paasissutissiineq) ilisimatusar-nermik/misissuinermik suliamut ilaasartuupput,

najukkami innuttaasunik soorlulusoorlu avataanit attaveqarfinnik peqataatitaqartuulluni. Ilanngulugu nutarsaanermik aammalu katersugaasivimmi suliaqarnerup sinnerani ineriartortitsinermik tunniussaqqarpoq.

Ilisimatusarnernut misissuinerinullu pitsaanerusunik killissaqassutsinik pilersitsinissaq pisariaqarpoq. Tamatumunnga tunngaviusoq tassaavoq katersugaasivimmi sulisut ilinniarluarsimasut, katersugaasivimmi sammisanik tunuliaqutaqartut pitsaanerpaassallutik. Taamaattumik sulisunut maannakkut atorfeqartunut aammalu nutaanik sulisussarsiornermut naleqqiullugu iliuuseqartoqassaaq. Taamaaliornissamut atugassat ilaatigut tassaasinnaapput ingerlaqqiffiusumik ilinniarneq, pikkorissarnerit aammalu sammisamik ilisimasalinnik suleqateqarnissamut killissarititat pitsaasut. Tamakku tamarmik aningaasaqarnikkut pissutsinik pitsaanerusunik piumasaqarfiupput, taamaalluni katersugaasiviit pisortaannut ilinniarluarsimasunut aammalu piffissami tamakkiisumi assistenteqarnissamut aningaasat pigineqassallutik.

Illassutissatut katersugaasiviit pisortaasa (sulisuusullu) misissuinerinik/ilisimatusarnermik sulianut aalajangersimasunut suliaqartinneqarnissaannut aningaasanik atugassanik, soorlu aningaasaateqarfittut qitiusutut ilusilikkamit pisariaqartitsisoqarpoq. Katersugaasiviup pisortaata piffissami sivikinnerusumik suliarisamik isumaginnissinnaalersitsissaaq, ulluinnarni suliaasanut allanik sulisunik atorfinititsisoqarneratigut; suliarisaq kingornatigut katersugaasiviup iluaqtigiligassarisa. Soorlu piffissamik suliffiusumik ataavartuusumik naammattumik piffissaqarfiginagit ajornakusoorfiugajuttartut suliarisat naammassiniarneri tassani pineqarsinnaapput, soorlu atuakkap naammassillugu allanneqarnera assigisaallu.

Tamatuma saniatigut katersugaasivimmi suliarisani ilisimatusarnerup misissuinerillu pingaarteqartuunerat kommuneni allanilu annertunerusumik paasineqarnissaat pisariaqarpoq, tassalu saqqummersitsisarfiinnaq/paasissutissiiviinnaq piginagu katersugaasivik 'inuiatigiinnut taakulu ineriartornerinut suliaqartuusooq' kissaatigineqarpat (naggataarutaasumik oqaaseqaatit takukkit). Tassuunakkut katersugaasiviit annertunerusumik ersersinniarneqarnerinut ikiuisinnaanerit neriutiginartuuvoq.

Sammasat tungaatigut ilisimatusarnermi/misissuinerinik sammisassat katersugaasiviit akornanni oqallisiginissaat iluaqutaassaaq, katersinissamut pilersaarutit ataqatigiissinnissaannik pisariaqartitsineq innersuussutigineqarpoq. Suliarisassarpassuit misissugarissallugit iluaqutaasussat tikkuarneqarsinnaapput, katersugaasiviillumi pisortaat namminneq arlalinnik siunnersuutissaqarput. Pingaarnertullugu najugarisap oqaluttuarisaaneramik misissuinerit amerlanerit nuna tamakkerlugu samminnittumik oqaluttuarisaanerit peqqinnartumik oqimaatigiissitsisusaaq. Tamanna najugarisami kinaassutsimik nukittorsaaasinaavoq, nuna tamakkerlugu kalaallisut kinaassusermut aammalu 'naalagaaffinngorsaanermit' ilassutaasinnaalluni.

Inassutigisaq:

1. Misissuinerinik/ilisimatusarnermik sulianut aalajangersimasunut katersugaasivimmi sulisut suliaqartinneqarnissaannut aningaasanik atugassanik aningaasaliisoqassasoq
2. Katersugaasivimmi sulisut ilinniagaqarteqqinnissaat pingaartinneqassasoq

Najukkami suleqatigiinneq – isumassarsinarlunilu pisariaqartuusooq

Najugarisami kultureqarnermik immikkoortotami sulialinnik allanik katersugaasiveeqqat suleqateqartartuupput. Paasissutissiinerinik sulineq pillugu suleqatigiinnerusinnaavoq; arlalinni atuakkanik atorniartarfik imaluunniit atuarfik ingerlaartitatut saqqummersitanut atorneqartarput. Meeqqanut inuusuttunullu saaffiginnilluni paasissutissiineq meeqqanik paaqqinnittarfinnik atuarfinnillu suleqateqarnikkut pisarput; meeqqanut meeqqerivimmiittunut immikkut ittumik aqqisusussinerit suliaqartitsinerillu aamma atuartunut klassikkaartunut takornarniartitsinerit assersuutissaapput. Atuarfitalammut atatillugu katersugaasivik ataaseq (Sisimiuni) fagit akimorlugit ilinniartitsinermik pilersaarusiornermut isumassarsianik inimillu katersugaasiviup peqataaffigisinaasaanik neqerooruteqarpoq. Tamakku saniatigut aamma meeqqerivinnik atuarfinnillu suleqateqartoqartarpoq meeqqat assigiinngitsunik saanaavinnik saqqummersitsinermik aqqisusussiso-

qaraangat imaluunniit sammisamut tunnganerusunik saqqummersitsinerni, soorlu Qaqortumi seminareqartitsilluni assaaneq pillugu GU-mi ilinniartut assiliarsualiorlutik saqqummersitsineranik. Misissuineranut aamma katersinernut atillugu atuartut klassiiniq suleqateqartoqarpoq; taamaalilluni seminareqartitsilluni assaanerit aamma nunat aqqinik katersinerit ingerlanneqarlutik.

Paasisitsiniaanermut, katersinermut aamma misissuineranut atillugu peqatigiiffinnik assigiinngitsunik suleqateqarlunilu oqaloqateqartarnek pisarpoq. Tassaasinnaavoq utoqqaat peqatigiiffianni assinik seqersittakkanik isiginnaartitsineq, imaluunniit juullilernerani illumu issunik ujaqqanillu qarmalimmi ualikkut oqaluttuartsinermik aqqissuussinerit, imaluunniit inuiattut ullorsiornermi aqqissuussinerit, soorlu puisimik pilaaneq neqiliornerlu. Katersinernut misissuinerinullu atillugu utoqqaat peqatigiiffiat, arnat peqatigiiffiat assigisaallu suliaqartuullutik peqataaqataasinnaapput, soorlu nunat aqqinik katersinerni, arnat tungaannit isiginnilluni illoqarfiup oqaluttuarisaaneraniq misissuinermi, imaluunniit nerisaqarnermik ileqqunik nerisassioriaatsimillu misissuineri. Alaat katersugaasiveeqqat ilaat pinaveersaartitsinermik siunnersortimik suleqateqartuupput.

Najukkami inuiaqatigiinni assigiinngisitaartumik paasisuttissisarneq aammalu katersugaasivimmi sulinermi assigiinngitsorpassuartigut najukkami inunnik suleqateqarneq katersugaasiveeqqat nukittoqqaataasa annerpaat ilagaat. Najugaq tassaavoq katersugaasiviup aallaavigisaa, piorsarsimassutsikkullu kingornussanik suliaqarnermi pingaarnepaamik atuuffeqartuuvoq. Inuiaqatigiit qanoq ittuussusaannik takutitsiinnarani aammalu piorsarsimassutsikkut kingornussanik paasisuttissisartutut tatiginartutut piinnarani, aammattaaq sumiiffittut piorsarsimassutsikkut oqaluttuarisaanermut (paasisanut) iluarinniinarani sukumiisumillu apeqqutilliisarfittut pingaaruteqartigaluni, tassaavoq piorsarsimassutsikkut oqaluttuarisaanerup najukkami oqallisigineqarsinnaalerfigisaa.

Taamatut pitsaanerpaamik ingerlaniassaguni katersugaasiviup pisortaa katersugaasivimmik sammisanik tunuliaqataqartoq aammalu najukkami inuiaqatigiinnik ilisimannilluartoq taakkunanngalu marlunnik ataqatigiissitsisinnaasoq pisariaqartinneqarpoq. Aammattaaq kalaallisut oqalussinnaaneq iluaqutaarujussuarpoq. Siama-

sinnerusumik isigalugu katersugaasiviup ileqqorisa illoqarfiullu naatsorsuutigisai pineqartuupput, taamaattumillu katersugaasivik saqqumilersinerusariaqarpoq, illoqarfimmilu katersugaasivimmik ammasumik atorineqarsinnaasumillu atuiler-nissamik ileqqumik nukittorsaanissaq imaluunniit pilersitsinissaq pisariaqarluni.

Katersugaasiviup najukkami inuiaqatigiinni uluinnarmut annertunermik qaninnerulersinniarlugu katersugaasiviup meeqqallu atuarfiata akornanni suli qaninnerusumik suleqatigiissinnaaneq takorloorneqarsinnaavoq. Atuarfitsialak atuarfiup avataaneersunik ilinniartitsisinnaasunik aggersaanissamik periarfissivoq, katersugaasiviullu pisortaa katersugaasivimmi sammisanik pingaarutilinnik oqaluttuarisaanermi/inuiaqatigiilerinermi pingaarnepaasutut ilinniartitsisusinnaavoq. Atortuutitut katersugaasiviit (ilinniartitsisoqatigiillu attuumassuteqartut) ilinniartitsinermik pilersaarutit il.il. internetti aqqutigalugu paarlaateqatigiissinnaapput; ilinniartitsissutissat katersugaasiviit ataasiakkaat nittartagaanni inissinneqarsinnaapput allanut atugassiaralugit imaluunniit isumassarsiaqarfigisassanngorlugit. Qarasaa-siaqatigiinnik attaveqaasiortoqarsinnaavoq pilersaarutit atortussiallu suliarinerinik ataqatigiissitsinermik/suleqatigiinermik atorineqarsinnaasumik.

Inassutigisag:

1. Katersugaasiviit atuarfinni ilinniartitsinernut ilanngunneqarnissaat

Katersugaasiviit akunnerminni, nunap immikkoortuini aamma nuna tamakkerlugu, kiisalu NKA

Katersugaasiveeqqat ilaat nunap immikkoortukuutaartumik, aqqissuussaaneeri aalajangivissimaneq ajortunik, aammalu sulianut aalajangersimasunut tunngasuunerusartunut suleqatigiittarput. Kujataani katersugaasivinni nalinginnaanerusumik attaveqarnermik, kiisalu aamma misissuineranut katersinernullu arlalinnut tunnganerusarput. Qeqertarsuup tunuani attaveqaqatigiittoqarpoq aammalu Ilulissani, Qasigiannguani Qeqertarsuarmilu katersugaasiviit akornanni siunnersueqatigiittoqartarluni.

Katersugaasiveeqqat tamarmik NUKAKA-mi (Nunatsinni Katersugaasiveeqqat Kattuffianni/Sammenslutningen af lokalmuseer i Grønlandimi) ilaasortaapput. NUKAKA assigiinngisitaartutigut atorneqartarsimavoq, tassani kattuffimmut katersugaasiviit ataasiakkaat pingaartitaralugulu suliamik inissiisimanerat apeqqutaalluni. Maannakkut suleqatigiiffittut suliaqarfittut atorneqartuuvoq, ingammik nalunaarsuineramik immikkoortortamut atatillugu pikkorissarnernik aaqqissuussisar-lunilu Qallunaat Nunaanni Kulturarvstyrelsemut attaveqartartuuvoq. Aammattaaq Nuummi Katersugaasiveqarnek pillugu Ataatsimeersuarnek 2004-mi pisoq NUKAKA-p annertuumik sulia-saqarfigisimavaa. Katersugaasiveeqqat NKA-lu NUKAKA-mut atatillugu akuttunngitsunik oqara-suaatitigut ataatsimeeqatigiittarput, soorlutaaq kattuffik internetimi listserverimik ingerlatsisuul-luni, tassuuna attaveqarnissamik periarfissiisu-mik.

NUKAKA-mi suleqatigiinneq ilutigalugu saq-qummersitanik ingerlaartitanik suleqatigiittoqar-poq. Saqqummersitsinerit listserverikkut tamanut ussasaarutigineqartartuupput, tamatumalu ki-ngorna katersugaasivik akisussaasuusoq inger-laartitsinissamut pilersaarusiortarluni. Taamaa-liornermi pineqartarput ingerlaartitatut saqqum-mersitsinerit nunatsinni katersugaasivinni sulia-rineqartut aammalu Qallunaat Nunaannit/Nunat Avannarlernit aammalu nunat allat sinnerinit saqqummersitsinerit.

Katersugaasiveeqqat tamarmik NKA-mut attaveqarput. NKA katersugaasiveeqqanik nakkuti-ginninnissamut pisussaaitaavoq, taakkunangalu ukiumoortumik nalunaarutininik suliaqarnissamul-lu pilersaarutininik pissarsisar-luni. Tamatuma sa-niatigut NKA-p assaasarnernik, arkæologiskimik, immikkoortortamut qullersaasutut akisussaaffim-mik tigummiarpoq, tamatumunnga itsarsuar-nitsanik eqqaassutissanik nalunaarsuineq ilan-gullugu. Taamaattumik arkæologiskimik assaa-nerit misissuinerillu tamatigut NKA-mit akuersis-suteqarnikkut, ilaatigut suleqatigiinnikkut pisar-put. Katersugaasiviit ilaat sammisat assigiinngit-sut siunnersuinerlu pillugit NKA-mik sukumiisu-mik oqaloqatiginnittartuupput, allalli annikner-usumik attaveqartartuullutik.

Katersugaasiveeqqat aamma NKA Katersugaa-siveqarnermut Ataatsimiititaliami sinniiseqarput. Maannakkulli Katersugaasiveqarnermut Ataatsi-

miititaliaq aningaasaliiffigineqarsimanninnini pissutigalugu assorsuaq pingaaruteqanngilaq, naak peqqussummi allassimagaluartoq »nuna tamakkerlugu katersugaasiveqarnermut suleqati-giiffittut atuutissasoq«.

Katersugaasiviit akornanni suleqatigiinneq pi-ngaaruteqartuuvoq, katersugaasiviit ataasiakkaat sulisumikkut ikittuararsuunerat pissutigalugu, taamaattumillu imminermi katersugaasivimmi sammisaqarfiusutut atuuttuunatik. Kalaallit Nu-naanni katersugaasiveqarfik tamakkiisoq taamaal-laak taamatut pilersitaqarsinnaavoq. Ukiuni ki-ngulliunerusuni katersugaasivinni suleqatigiin-nerup sakkortusarnissaanut aqput ingerlavoq, ilaatigut interneti ikiorsiullugu, taamaaliornerullu tapersornissaa pisariaqartuuvoq.

Ingammik katersugaasivinnut minnerpaanut ikin-nerpaanillu aningaasaliiffiusunut ataatsimoorus-sanut pikkorissarnernut ataatsimiinnernullu anga-lanissamut aningaasaliissutit amerlineqarnissaat assorsuaq pisariaqartinneqarput. Ungasinnerusooq isigalugu katersugaasivinnut siunnersortimik, ilaatigut katersugaasiviit suleqatigiinnerinik ataqatigiissitsinnaasumik, pikkorissartitsinernik aaqqissuussisinnaasumik il.il., atorfinitsinissaq isumaliutigineqarsinnaavoq. Taamaattorli atorfik taama ittoq kommunet aaqqissuussaaqqinnerisa inerneranut naleqqiullugu isiginiarneqassaaq.

NUKAKA-p nukittorsarnissaa pissusissami-soorsinnaavoq, taamaalilluni ataatsimoornerusut-ut ingerlanneqarsinnaassammat attavinnilu aala-jangersimasuni annertunerusumik sunniuteqar-sinnaalerluni. Tamanna sammisanut tunngasutig-ut pisinnaavoq, soorlu asiunaveersaarineramik su-liassat pillugit NKA-mik isumaqatiginninniarni-ri; katersugaasiveeqqat ataasiakkaat avataaneer-sumit asiunaveersaarisartumik suliaqartitsinissa-minnut akissaqanngillat, aappatigulli NKA-mit ikiuisussamik akeqanngitsumik imaluunniit aki-likkamik pissarsinissaq ajornakusoorsinnaavoq. Aammali politikkimut tunnganerusutigut pisin-naavoq, katersugaasivimmik ingerlatsinermik nalinginnaanerusunik piunasaqaatit pillugit kommunenik isumaqatiginninnermi katersugaasi-veeqqat ataatsimoornerminni nukittunerusutut inissimasinnaalerlutik.

Aammattaaq Katersugaasiveqarnermut Ataatsi-miititaliap nukittorsarnissaa isumaliutigisariaqar-poq, taamaalilluni siunertaq najoqqutaralugu

ataatsimiititaliat atuussinnaalissammata, tamanalu ilutigalugu piorsarsimassutsikkut politikkip iluani nuna tamakkerlugu politikkerisami isumasioqataanikkut peqataaqataasinnaalerluni. Allattoqarfik pitsaanagerusunik killissaqartittariaqarpoq, aammattaarlu immaqa tassani katersugaasivinnut siunnersortimik atorfilik takorloorneqarsinnaavoq.

Inassutigisaq:

1. Pikkorissarnernut ataatsimiinnernullu ataatsimoorussanut aningaasaliissutinik annertunerunik pissarsisoqarnissaa
2. NUKAKA-mut pitsaanagerusunik aningaasaqarnikkut killissarisamik pissarsisoqarnissaa
3. Katersugaasiveqarnermut Ataatsimiititaliap nukittorsarnissaa
4. Katersugaasivimmi siunnersortimik atorfinitsitsisoqarnissaa, ilaatigut sammisatigut ataqtigiissitsisartuusinnaasumik

Katersugaasiviit aamma Ilisimatusarfik

Katersugaasiveeqqat Ilisimatusarfiullu akornanni aaqqissuussamik suleqatigiittoqanngilaq. 2002-mi upernaamit 2004-mi ukiap tungaanut akuttungitsumik Inuiaat Piorsarsimassusaasalu Oqaluttuarisaanerannik Ilisimatusarfimmi bacheloritut kandidatitullu ilinniartunut Kalaallit Nunaanni katersugaasiveeqqat pillugit oqallisissialiortarsimavunga. Aammattaq kandidatitut ilinniagaqarnermi ilinniarnermik aaqqissussinermut ilaatigut katersugaasiveeqqani praktikkersinnaanerup ilanngunneqarnissaanik sulissuteqarsimavunga, tamannalu ilinniarnermik aaqqissuussinerup nutarsarneqalerneranut atatillugu piumaarnera ilimnaateqarpoq. Kiisalu ilinniartut akornanni katersugaasiveeqqanik ilisimanninnerannik apersuinnermik misissuineq ingerlassimavara, tamatumalu inernerisaa katersugaasivinnut ingerlateqqissimallugu. Misissuinerup takutippaa ilinniartut ilinniarnermi katersugaasiveeqqanik atugaqarsinnaanermi isumaqarnerat, aappaatigulli katersugaasiviit taakkulu suliarisaat pillugit paasissutissanik amigaateqarnerarlutik. (Nalunaarut: 'Paasissutissat annertunerusut kissaatigavut – katersugaasiveeqqat atorluarsinnaavavut', marsi 2004).

Katersugaasiveeqqat Ilisimatusarfimmi suliusut akornanni suleqatigiittoqarsinnaanera pillugu Upernaviup pigisaani sammisat akimorlugit annertunerusumik ilisimatusarnermik suliaqarnissamut killissarisamik pilersitsinissaq siunertarineqarluni 2003-mi novembarimi seminari ingerlanneqarpoq. Seminareqartitsinermi NKA, Ilisimatusarfik aamma Upernavimmi Katersugaasivik peqataapput.

Katersugaasiveeqqat Ilisimatusarfiullu akornanni ilisimasamik isumassarsianillu annertunerusumik paarlaateqatigiittarnissaq nalinginnaasumik pisariaqartinneqarpoq. Tigussaanagerusukkut katersugaasiviit ilinniartut piorsarsimassutsip oqaluttuarisaanerani sammisani najukkamit isigisanik isumassarsisissinnaavaat, soorlu suliassanut annertunerusunut atatillugu, soorlulusooq ilinniartut katersugaasivinnut teoreersutinik isumassarsisitsissinnaallutik. Paasissutissiissutitut suliat pillugit suleqatigiittoqarluarsinnaavoq. Aammali katersugaasiviit suliffingorsinnaanerannut atatillugu illuatungeriit imminnut ilisaritinneqasapput, tassani kandidatit katersugaasiviit suliffiusinnaasutut isigilerniassammatigut, aammalu katersugaasiviit kandidatit pisortatut/suleqataasutut atorfinissinnaasutut isigilissallugit. Tassani NKA-mi katersugaasivimmi suliaqarnermik ilisimanninnissaq naammangilaq, katersugaasiveeqqamimi ulluinnarni sulineq NKA-mi sulinermit allaanerujussuimmat. Katersugaasiveeqarfiup Ilisimatusarfiullu akornanni attaveqarnerup killissarisanut aalajangersimanagerusunut inissinnissaa tamakkiisumik isigalugu pisariaqartuuvoq. Illuatungeriit akornanni aalajangersimasumik inummik attaveqarfiusinnaavoq, soorlu katersugaasivinnut siunnersortitut, attaveqarnermik aalajangersimasumik suliaqartumik.

Inassutigisaq:

1. Katersugaasiveeqqat Ilisimatusarfiullu akornanni attaveqarnerup aalajangersimasumik inissinneqassasoq, katersugaasivinnut ilinniartunullu iluaqutaalerluni
2. Ilisimatusarfimmi ilinniagaqartut katersugaasiveeqqat suliassanut annertunerusunut isumasarsivigalugit atugarilissagaat

Nunanut tamalaanut – Qallunaat Nunaat aamma nunat allat

Qallunaat Nunaanni katersugaasivinnik suliffeqarfinnillu katersugaasiveeqqat ilaat attaveqarput imaluunniit suleqateqartuupput. Tassani katersugaasivinni pisortat sammisaqarfiusuni inuttut attaveqarfigisatik assorsuaq atugarisarpaat. Katersugaasiviit, angerlarsimaffittut kommune-minni arkæologiskimik suliaqarfiusut, Qallunaat Nunaanni qullersaqarfiusunut assigiinngitsunut attaveqartuupput: pingaarnertullugu SILA, aammattaarli arkæologinut allani inissisimasunut, aammalu Københavnimi Zoologisk Museumimut. Katersugaasiviit ataasiakkaat Qallunaat Nunaanni katersugaasiveeqqanut aalajangersimasunut aalajangersimasumik attaveqarfeqartuupput (soorlu Narsaq-Aars).

Nunanut Avannarlernut nunanullu allanut attaveqarnerit annikinnerupput, assersuutigaluguli saqqummersitsinernut ingerlaartitanut atatillugu piasarlutik (Mexicomit eqqumiitsulianik saqqum-

mersitsinerit nipilersornerlu, saamit nerisaat assigisaallu). Qeqertarsuup Katersugaasiviata islandi-miut arferit pillugit katersugaasiviannik suleqatiginninneq aallartissimavaa. Aammattaq oqaatigineqassaaq Narsami Qaqortumilu katersugaasiviit Northern Periphery Programmimi peqataaqa-taanerat: Destination Viking – Sagalands (EU Interreg. III-programmi), misissuinerinik paasissutis-siinerinillu ilaqartuusoq, kiisalu Nunat Avannar-lerni, Tuluut Nunaanni aamma New Foundlandi-mi suleqatigisat arlallit akornanni isumassarsior-nermik/ilisimasanik paarlaateqatigiinnermik imaqartoq.

Nunani allani attaveqarfiit tamatigut isumas-sarsiffiusartuupput, sapinngisarlu naapertorlugu taperneqartariaqarlutik. Politikkip tungaatigut Is-sittoq nunallu inoqqaavi immikkut ittumik nak-kutiginiarneqarput. Taamaattorli manna tikillugu sulii Qallunaat Nunaanni arlalinnik attaveqarfis-saqarpoq, taakkulu atorluarnissaat inassutigi-neqarsinnaavoq.

Siunissami ilimanaatit aamma naggataarutaasumik oqaaseqaatit

Kommunenik aqqissuusseqqinnermut atatillugu katersugaasivinnut siunissami ilimanaatit

Kommunenik aqqissuusseqqinneq takkuttussaq kommunet angisuukkuutaanngorlugit ataqatigiisinnissaannik anguniagaqarpoq. Aqqissuusseqqinnerup katersugaasiveeqqanut taakkulu aqqissuussaanerannut sunniuteqassasoq naatsorsuutigisariaqarpoq, sulili sunniutaasut suussaneri suli erseqqivinnngillat. Tullinnguuttumi periarfissat assigiinngitsut marluk oqallisigitissavakka. Aqqissuussinnermut siullermut oqallissaarut KANUKOKA-mi seniorkonsulent Karl Nielsenimeersuuvoq, tullia Katersugaasiveeqarnermut Ataatsimiititaliami pisortap, katersugaasiviup pisortaanit Bo Albrechtsenimit saqqummiunneqarluni. Taakkunani marlunni kommunemik iluseq Aqqissuussaaneranut isumalioqatigiissitat maannakkut sulissutigisarisaa naatsorsuutigaa, tassalu nunap immikkoortuini kommunet sismaasut (Avannaq, Qeqqa, Nuuk aamma Kujataa).

1. Suleqatigiinneq annertusagaq malittarisassalittullu aqqissuussaq

Ilutsimi tassani nunap immikkoortuini kommunet iluini katersugaasivinni ataasiakkaani qaninnerusumik suleqateqartoqarnissaa, ataqatigiissitsisoqarnissaq, siunnersuisoqarnissaq aammalu aalajangersimasumik ataatsimik ukkataqarsinnaaneq takorloorneqarpoq. Katersugaasiviit ataasiakkaat namminneq ukkataqarsinnaapput, immaqa katersugaasiveeqqanut atatillugu nunap immikkoortuata ilisarnaataanut tunngatinneqarsinnaasumik; ataatsimut isigalugu kommune sammisanik siamasittunik takussutissaqartitsisinnassaaq. Misissuinerit katersugaasivimmilu sammisatigit suli atlat ataqatigiissinneqassapput. Katersugaasiveeqqanut sammisatigit siunnersuineq aqqutigalugu katersugaasiviit katersugaasivimmi sammisamik tunuliaqutaqartumik pisortallit sam-

misatigit isumannaallisaasut/pitsaassutsimik isumannaarisutut atuutissapput. Katersugaasiviit 'mikisut' 'angisuut' ingerlaartitatut/immikkut itutut saqqummersitaat iluaqutigisinnaavaat. – Tamanna atuuppoq, oqaatigineqareersutut NUKAKA-p listserveria aqqutigalugu katersugaasivinnut tamanut ingerlaartitatut saqqummersitsinerit neqeroortigineqartarmata. – Nunap immikkoortuani kommunet tamarmik katersugaasiveeqarnermut ataqatigiissitsisartumik sulisoqarpoq, kommunep iluani katersugaasiviit pisortaasa arlarisinnaavaat. Ilusiliussami matusinerit pineqanngillat, katersugaasiviilli assigiinngitsut marluk: katersugaasivimmi sammisanik tunuliaqutaqartunik sulisullit allallu taamatut tunuliaqutaqanngitsunik sulisullit. Katersugaasivinnik ataqatigiissitsisartoq immikkut ittumik atuussinnaavoq.

Sunniutaasussat eqqarsaatigalugit iluseq taanna malunnaateqarpallaassanngilaq. Nunap immikkoortuani Avannaani (Kangaatsiamit Qaanaamut) maannakkut katersugaasivimmi sammisanik tunuliaqutaqartunik pingasunik pisortaqarpoq, sissamallu taamatut tunuliaqutaqanngitsunik sulisoqarlutik, taakkunanga pingasut piffissap ilaanaani atorfeqartumik pisortaqarlutik. Taakku kattullutik ilaatigit piorsarsimassutsikkut oqaluttuarisaanermi nutaanerusumi nutaarluinnarmilu, nunasiaataanermik oqaluttuarisaanermi, arkæologii-mi aamma pinngortitamik oqaluttuarisaanermi sammisanik takussutissaqarfiupput. Kommuneqarfittut qitiusoq taamaattumillu katersugaasivinnik ataqatigiissitsisoq pissusissamisoortumik Ilulissani inissisimassaaq. Tamanna Qeqertarsuup tunuani katersugaasivinnut sisamanut aammalu Uummammut naleqqutissaaq, Upernavimmili ingammillu Qaanaami katersugaasivinnut naleqquppallaarani. Kingullit marluk imaluunniit pingasut taaneqartut immaqa namminneq eqimatataqatigiiliorsinnaapput, ilaatigit piniarnermik piorsarsimassusermik sammisaqartuullutik.

Qeqqani, nunap immikkoortussaatur siunnersuutigisami (Sisimiut, Maniitsoq aamma Tunu),

maannakkut ataatsimik sammisamik ilinniarsimasunik pisortaqarpoq marlullu allat, taakkunanga ataaseq piffissap ilaannaani atorfeqartoq. Nunap immikkoortua taanna soorunami sammisat tungaasigut siamasippallaassanngilaq, aammalu Tasiilami Katersugaasivimmu atattillugu ataqatigiissitsineq illuatungeriinnut pissusissamisoortuusutut isigineqarnaviarani.

Kujataata immikkoortuani (Paamiunit Nanortalimmut) suleqatigiinnermut pioreersumut atattillugu iluseq allannguuterpassuarnik nassataqarnaviannngilaq, Paamiut ilanngunneqarnerat eqqaassanngikkaanni. Tamaani katersugaasivimmi sammisanik tunuliaqutalinnik marlunnik pisortaqarpoq ataaserlu katersugaasivimmi sivisuumik misilittagaqartoq pisortaavoq. Sammisatigut piffissallu ingerlanera eqqarsaatigalugit siamasingaatsiartumik takussutissaqartoqarpoq. Taamaattorli pissusissamisoortumik qitiusuusussamik tikkuagassaqqanngilaq, tamaanilu pisortaasut ataqatigiissitsisup 'ataani' sulinissartik nuanna-riunnannngilaat.

Ilusermik tamatuminnga sulineq ingerlateqqinneqassappat Qeqqata Kujataatalu immikkoortortaasa kattunnissaat imaluunniit katersugaasiveqarnermut atattillugu qanimut suleqatigiinnermik pilersitsisoqarnissaq isumaliutigineqarsinnaapput. Taamaaliornikkut katersugaasiveqarfinnik marlunnik oqimaaqatigiikannersumik pilersitsisoqassaaq, nunallu immikkoortuini taakkunani pitsaasumik sammisatigut tunngaveqalerlunilu siammartiterinermik nassataqarluni.

Uanga nammineq isumaga malillugu suleqatigiinnerup aalajangersimasumillu ukkataqalernerup katersugaasiviit nukittorsassagai isumaqarfigaara, ingammik katersugaasiviit sammisanik ilinniagaqartunik sulisoqarfiusuni. Katersugaasivinnut 'mikisunut' atattillugu immaqa iliuuseqarfiusussat pillugit pineqarsinnaapput. Tamarmik katersugaataarersunik sulinermillu tunngaveqarsinnaapput, taamaattorli sammisariniakkamik nassuiaasoqarnerup aammalu piffissamut aalajangersimasumut ukkataqarluni suliaqarfeqarneq inissisimaffinni assigiinngitsuni sammisamik suliaqarnermik nukittorsaasinnaavoq. Aammattaaq tamanna nunap iluani nunanilu allani annertunerinermik suleqatigiinnermik nassataqarsinnaavoq. Katersugaasiviit 'mikisut' killissani aalajangersimanerusuni sammisaqarfimmi siunnorsorneqarneq iluaqutigilluarsinnaavaat. Tamanna ilu-

tigalugu katersugaasivinnik ataqatigiissitsisoq aqqutigalugu katersugaasiveqqat pisortaqarfinnut politikerinullu katersugaasiviit suliaat pillugit katersugaasiviit pisortaannit ataasiakkaanit sunniuteqarsinnaanerusumik sinniseqarsinnaapput.

Taamaattorli ilutsip katersugaasiviit marluk 'iluseriligaat' mannakkut pinngoriartuaalereersimasoq attatiinnassaneraat apeqqutaavoq. Katersugaasiveqqanut sammisamik iliuuseqarfiusumik katersugaasiviup pisortaanik piffissap ilaannaani atorfeqartumik taarseraassinnaasoqarfimmilu attassisinnaanissaq ajornakusoorsinnaavoq. Iluserlu aamma katersugaasiveqqani sammisanik ilinniarsimasunik sulisunik siunissami atorfinitsitsinissamik akornusiisnaavoq nunap immikkoortukkuutaarlugit qitiusoqarfeqalerneq anigorneqarsinnaanngitsoq pissutigalugu. Taamaattumik ungasinnerulaartoq isigalugu katersugaasiveqqat katersugaasivittut matuneqarsinnaanerinik kinguneqarsinnaavoq. Paarsisulikkatut saqqummersitsivittut immaqa atuutsiinnarneqarsinnaapput. Taamaaliornarli najukkami peqataarusussutsimik annikillisaqqissaaq.

2. Nunap immikkoortuini katersugaasiviit qitiusoqarfiit aamma katersugaasiviit paarsisullit

Ilusaasinnaasoq alla tassaavoq katersugaasiveqarnerup nunap immikkoortukkuutaartillugu qitiusoqarfinngortinnissaa, nunap immikkoortuini tamani katersugaasivimmik qitiusumik pilersitsinikkut. Tassani allattoqarfik katersugaasivimmilu sammisanik ilinniarsimasutut sulisut katersorneqarlutik nunap immikkoortuini katersugaasiviit sinneri paarsisulersuinnarneqassapput. Sammisatigut avatangiiseqarnermik aammalu misissuinerinik/ilisimatusarnernik nukittorsaassaaq. Najukkami innuttaasunut paarsisuusut attaveqarfiullutillu ingerlatseqqiffiupput, tamatumalu saniatigut ingerlaartitanik saqqummersitsinernik il.il. inissisiterisassallutik. Iluseq taanna matusinivinnernik nassataqanngilartaaq, katersugaasiviilli qitiusut aammalu saqqummersitsiviit inuttalersukkat akornanni erseqqissumik agguataarinertaqarluni.

Nunap immikkoortuani Avannaani katersugaasivinni qitiusoqarfik pissusissamisoortumik Ilulisani inissisimatinneqassaaq. Tamanna isumaqarpoq sammisanik ilinniarsimasallit sulisut Upernavimmiit aamma Aasianniit nuunneqarnissaat.

Aammattaq nunap immikkoortuata isorartunerusuuta nassatarisaanik katersugaasivinni qitiusoqarfimmit Upernavimmut Qaanaamullu ungasissuserujussuaq isoriniarneqarsinnaavoq. Qeqertarsuup tunuani katersugaasiviit akornanni suleqatigiinneq pissusissamisoornerullunilu ataveqatigiinnermut atatillugu oqinneruvoq.

Qeqqani immikkoortumi Sisimiuni katersugaasivinni qitiusoqarfeqarnissaq pissusissamisuusaaq, siulianili ilusermisulli Tasiilaq ungasissorujussuurtut misigineqassaaq.

Kujataani immikkoortumi Qaqortumi katersugaasivinni qitiusoqarfik illoqarfiup angissusaa aallaavigalugu pissusissamisuusaaq, kisiannili Nanortallup Narsallu katersugaasivii ima ingerlalluartigalutillu sulisut sammisamikku piginnaaneqarluartigigamik taakkununga paarsisuinarnik sulisoqalerfittut inissinneqarnertik assorsuaq ajorsiallaatigisutut misigissavaat. Katersugaasiviit taakku marluk suliaminni najukkami atassuteqarneq assorsuaq tunngavigivaat, tamanalu annikillerujussuurtussaavoq sulisorisat sammisanik ilinniarsimasut Qaqortumut nuutsinnet qarpata. Akerlianilli ingammik Narsamut tunngatillugu oqartoqarsinnaavoq Qaqortumut aqut ima qanitsigimmat akulikitsumik tikeraartoqartarsinnaasoq; aaqqiisutaasinnaavoq Qaqortumit Narsamut 'asimut inissitsitaaneq', taamaalilluni katersugaasiviup pisortaa Narsamiiginnarsinnaalluni.

Iluseq taanna katersugaasiveeraqarnermik sukumiisumik allanngortiternerussaaq. Sulisorisatigut nuutsitaanernik aamma/imaluunniit nutaanik atorfinitsitsinernik isumaqassaaq. Misissuinerit ilisimatusarnerlu assorsuaq nukittorsarneqasapput, tassami katersugaasivimmi sammisanik ilinniarsimasunik pingasunik-sisamanik, eqqu-miitsuliornermik oqaluttuarisaanermik, piorsarsimassutsimik oqaluttuarisaanermik, etnologiimik, arkæologiimik assigisaannilluunniit ilisimasalinik sulisoqarnikkut sammisatigut avatangiiseqarfirmik pitsaasumik pilersitsisoqarlunilu ilisimatusarnissamut piffissaqalissammat. Taamaalillunissaq paasissutissiinarneq saqqummersitanut tunngatillugu qaffassarneqassaaq. Aammattaq katersugaasivinni qitiusoqarfik pisorta qarfinnut politikerinullu atatillugu oqimaassuseqartussaasaaq, soorluttaaq nunanut tamalaanut atatillugu suleqatigiinnissamut periarfissaqarluarnerujussuussalluni.

Taamaattorli najukkani paarsisoqaraluartoq katersugaasiveeqqanut najukkami atassuteqassuseq sakkukillissaaq. Oqaluinnarluni paasisitsiniaaner-mut (takornarniartitsinerit il.il.), aaqquissuussiner-nut aamma suliaqartitsinernut tunngatillugu iluseq paarsisunik imaluunniit katersugaasivimmi assistentinik ilinniartuarsimasunik paasisinneqar-luarsimasunillu pisariaqartitsivoq – tassalu kater-sugaasivinni qitiusoqarfinni pikkorissarnerit, ingerlaqqiffiusumik ilinniartitaanerit aammalu akuttunngitsumik paasissutinik naleqqersartitsi-nerit pisassapput – taamaalilluni saaffigisaqarluni takornarniartitsisarnerit, atuarfinni klassinut, ta-kornarianut (allamiut oqaasii atorlugit) aammalu aaqquissuussinernik assigiinngitsukkuutaanik isu-maginnissinnaaneq pisinnaassappata. Taamaalil-luni allaffissornikkut pisariillisaanerup saniatigut iluseq ileqqaarnernik nassataqartariaqanngilaq, akerlianilli. Paarsisut/katersugaasivinni assisten-tit ilinniartuarsimanatillu paasisinneqarluar-simanngippata katersugaasiveeqqat ilaannut ta-manna assorsuaq ajornerulersitsissaaq.

Inuiaqatigiinni katersugaasiveeqqat

Immikkoortuni siuliini ataatsimut isigalugu kater-sugaasivinni ataasiakkaani pissutsit qanoq inneri pisariaqartitallu nassuiaateqarfigaakka. Maani inuiaqatigiinni kalaallini katersugaasiviit sulias-saat qaffasinnerusumit isigalugit misissualaar-u-suppakka.

Katersugaasivinnut peqqussutip katersugaasi-veqarfiup *susussaanera* nassuiarppaa: piorsarsimas-sutsikkut kingornussat isumannaarnissaat, pior-sarsimassutsimik pinngortitamillu oqaluttuarisaa-nermik qaammarsaassalluni, katersugaatit inunnit tamanit orninneqarsinnaalersissallugit, ilisimatu-sarnermut atugarineqarsinnaasunngorlugit aam-malu ilisimatusarnermi inernerisat avammut ilisi-mannilersitarissallugit. Sakkut tamakkununga ator-neqartussat tassaapput nalunaarsuineq, kater-sineq, asiunaveersaarineq, ilisimatusarneq aamma paasissutissiineq.

Katersugaasiviit sulianik tamakkuninnga *sooq suliaqarnissaannut* erseqqinnerusumik tunngavis-siineq nunani tamalaani katersugaasivinnik nas-suiaanermi nassaassaavoq. Tassani allassimavoq katersugaasivik tassaasoq

»suliffeqarfik aningaasarsiorfiunngitsoq ataavartuusoq, inunnuq tamanut iluaqutaasussamik siunertaqartoq, inuiaqatigiinnut taakkulu ineriartornerinut iluaqutaasoq, inunnuq tamanut ammasoq, inuk taassumalu avatangiisii pillugit ilisimatusarnermut, ilinniartitaanermut sukisaarsarnermullu atatillugu ilisimatusartoq, katersisoq, asiunaveersaarisooq, paasissutissiisooq aammalu nalunaajaatinik tigussaasunik [2004-mit nutaatut: aamma tigusaanngitsunik] saqqummersitsisuuvoq.«

(ICOM – International Council of Museums, UNESCO-p ataani)

Taamaattumik najukkami inuiaqatigiinnut taakkulu ineriartorneranut iluaqutaanissaq katersugaasiveeqqamut pingaaruteqartuussaaq. Naammanngilaq katersugaasiviup 'toqqorsivittut karsitut' atornissaa, tassa piorsarsimassutsikkut kingornussanik aammalu nalimi piorsarsimassusermi ilitsiviinnaaneq uppersaateqarfiunerinnarlu, inuiaqatigiinnit katersugaasivimmuq ataasiinarmik aqquutilimmik ataqatigiiffiuneq naammanngillat. Tassalu katersugaasiviit pisortaataq isumaqatigillutik imminnut najukkami inuiaqatigiinni inuiaqatigiinnullu paasissutissiinissaq pingaarnepaatillugu oqaatigaat. Najukkami attaveqartuuneq aalajangiisuuvoq; tassaavoq katersugaasiviup najukkamilu innuttaasut akornanni ataavartumik paarlaateqatigiilluni isummanik eqqarsaatinillu oqaloqatigiissinnaassuseq. Katersugaasiviup pisortaata saaffigisassanut assigiinngitsunut paasissutissiinnaassaguni illoqarfiup kommunellu inuttarisai ilisimassavai. Akerlianik inuit katersugaasivik ima ilisimatigissavaat nalunagu sumut atorsinnaassallugu piginnittuusutullu misigisimassallutik. Taamaattumik katersugaasivik innuttaasunut qaninnguussaaq isusisamik isiginnittumik tamanit atornerqarsinnaassalluni. Tamakku ilutigalugit katersugaasiviup sulineranut – aamma politikikkut – najugaqarfimmit tapersorneqarnissaq pisariaqarpoq. Taamaattumik katersugaasivik takussaasariaqarpoq najukkamilu inuiaqatigiinni suliani pillugit paasisitsisassalluni.

Najukkami attaveqartuuneq paasissutissiinerlu katersugaasiveeqqanut atatillugu misissuinerinik ilisimatusarnernillu ingerlatsinerit pinngitsoornissaannik isumaqanngilaq. Aammattaarmi katersugaasiveeqqat ilisimatusarnermut, ilinniartitaanermut sukisaarsarnermullu siunertanut iluaqutaasuupput. Najukkami piorsarsimassutsikkut ki-

ngornussanik paasissutissiinissaq aliikkusersuutaaginnarani sukisaarsaataaginnaranilu paasi-saqartitsillunilu eqqarsariartitsissappat misissuinerinik ilisimatusarnernillu tunngaveqartariaqas-saaq. Pigisat nutaanerusut imaluunniit pisoqqat, paasissutissat il.il. misissugarisat isummersuinerillu pitinnagit isumaqarluartumik paasissutissiisutigineqarsinnaanngillat, soorluttaaq isumaliuteqaaqarani katersisoqarsinnaananilu iluarmut uppersaasortoqarsinnaanngitsoq. Piorsarsimassutsimut kingornussanut eqqarsariartitsisun-ik, immaqa oqallinnermik pilersitsisunik nutaanillu apeqqutilliisooqassappat tamatuminnga misissuinerit ilisimatusarnerillu aqquutigalugit suku-miisumik suliaqarnissamik pisariaqartitsivoq. Tassani avataanit isumassarsiat pinngitsoorneqarsin-naanngingajattuupput, katersugaasivinnit allanit inunnik imaluunniit ilisimatuunik suleqateqarner-mik iluseqartunik, sunut nammineq paasereersimasatut isigisanut apeqqutilliissutinik imaluunniit tupiginnittumik isiginninnermik tunnius-saqarsinnaasunik.

Katersugaasivimmi sulinermi suliasat assigiinngitsut tamatigut oqimaaqatigiissinneqartariaqartuupput; ulloq manna paasissutissiinerinik imaqartinneqarnerussava, imaluunniit misissuineq ingerlataq ingerlateqqinneqarluni? Katersugaasiveeqqami apeqqummut akissut nammineq takkutigajuttarpoq; paasissutissiineq qitiuvoq tamatigullu suliasani sallerpaasarluni, tamatumalu saniatigut ippat suliasaarpassuit allaffisornermilu suliasat aqqiivigisariaqartut. Pingaarnertulluguli pineqanngillat paasissutissiineq (najugarisarluni) kisiat imaluunniit misissuineq (avammullu suleqatigiinneq), taakkulu marluk akuleriisinneqarneri. Taamaattumik misissuinnissanut/ilisimatusarnernut pitsaannerusunik killissarisani pilersitsisooqartariaqarpoq – soorunalumi aamma paasissutissiineq ineriartorteqqinneqassalluni, katersugaasiviullu sapinngisamik amerlanerpaanut orninneqarsinnaanissaa ilanngullugu.

Ataatsimut isigalugu katersugaasiveeqqat pingaarutilinnik assigiinngitsorpassuarnik suliasaqarput. Naak sammisat tungaasigut siamasittumik saqqummiussassaqaraluarlutik tassaassanngillat naalagaaffiup katersugaasiveerai; Kalaallit Nunaanni piorsarsimassutsikkut *inuiaqatigiit* (sinnerlugit) takussutissaqartitsivigissanngilaat, nunnalli immikkoortuata immikkuullarissusaa ilisar-naataalu pingaarnepaat pillugit – aammalu na-

jukkami inuiaqatigiinnut iluaqutaanissaq – sam-
misarisinnaasussaassavaat. Piorsarsimassutsimik
piorsarsimassutsimilu kingornussanik ilisimasa-
nik katersugaasiviit paasissutissiinerisa inuit nam-
minneq piorsarsimassuserminni toqqissinerunis-
saannik ikiorsersinnaavai – taamaalillutik inuit
nukittunerulersillugit isorartunerusumillu isikki-
veqalersillugit.

Inassutigisat eqikkarneri

– aammattaaq katersugaasiviit inissisimanerisa
qanoq innerinik pisariaqartitsinerinillu tamakki-
isumik nassuiaammi immikkoortut ataasiakkaat
takukkit.

Pingaarnerutillugu: katersugaasivinnut siunner-
sortimik aalajangersimasumik atorfinitsitsineq:
ilaatigut sammisanut ataqatigiissitsisartuusin-
naavoq, pikkorissarnernik aaqqissuussisinnaal-
luni aammalu avammut takuneqarsinnaassutsi-
mik suliaqarsinnaalluni, kiisalu Ilisimatusarfim-
mi, Ilinniartfissuarmi il.il. attaveqarfiullunilu
paasisitsiniaanermik/ilinniartitsinermik su-
liaqarsinnaalluni.

Sulisorisat: katersugaasiviup pisortaa katersugaa-
sivimmi sammisanik tunuliaqutaqartoq; sulisu-
nik katersugaasivimmi sammisanik ilinniarsi-
masunik sulisussarsiorlunilu sulisuusunik sulif-
fimmiiginnartitsineq, ilaatigut Ilisimatusarfim-
mi paasisitsiniaanikkut; katersugaasivimmi
pisortanut assistentinullu ingerlaqqiffiusunik
ilinniagaqarnerit pikkorissartitsinerillu; pisortat

assistentillu piffissami tamakkiisumi atorfeqar-
titat.

Uppernarsaatit/katersinerit: katersugaasivinnut
ataasiakkaanut katersinissamik pilersaarutit;
katersugaasiviit katersinissamik pilersaarutaan-
nik ataqatigiissitsineq; ukiut 1900-kkut annertu-
nerusumik iliuuseqarfiunissaat; pinngortitap
oqaluttuarisaanerani, teknologiip oqaluttuari-
saanerani aamma eqqumiitsuliornerup oqalut-
tuarisaanerani sammisat iluini katersinissamik
isumaliuteqarneq.

Nalunaarsuineq: nalunaarsuinerup nakkutiguar-
nissaa; REGON-imik atuilerneq.

Paasissutissiineq/saqqummersitsinerit: saqqummersi-
tat aalajangersimasut misissorneri nutarsarneri-
lu, saqqummersitseriaatsinik isumaliuteqarneq.

Ilisimatusarnek/misissuinerit: killissaqarfiit pitsaa-
nerit – suliarisanut aningaasaliinerit, sulisumut
akiliutigisassatut aningaasaliinerit, politikerinut
inunnulu tamanut atatillugu erseqqissarneqar-
neq; tunngavigisaq: sulisorisat katersugaasi-
vimmi sammisanik ilinniagaqarsimasut; misis-
sugassarisat oqaluuserineri aammalu ataqati-
giissinneqarsinnaaneri.

Suleqatigiinneq: najukkami suleqatigiinnerup in-
riartortittuarnera; NUKAKA-p suliarisaanut ta-
persiineq; Katersugaasiveqarnermut Ataatsimii-
titaliap nukittorsarnera; angalanernut aningaa-
saliinerit; Ilisimatusarfimmik suleqateqarner-
mut aalajangersakkanik killissaqarneq, ilisima-
sanik paarlaateqatigiinneq, Inuiaat Piorsarsi-
massusaasalu Oqaluttuarisaanerannik Ilisima-
tusarfimmi praktikkersinnaanerup atuutsiler-
nissaa.